

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSPiO.WP.4821.1.2016r.

Druk nr 938
Warszawa, 7 października 2016 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku
przesyłam, w załączeniu,

**- Sprawozdanie Rady Ministrów
z realizacji ustawy z dnia 4 lutego
2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku
do lat 3 w 2015 r..**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Łączę wyrazy szacunku

(-) Beata Szydło

**SPRAWOZDANIE RADY MINISTRÓW
Z REALIZACJI
USTAWY Z DNIA 4 LUTEGO 2011 R.
O OPIECE NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3
(Dz. U. z 2016 r. poz. 157)
w 2015 r.**

Warszawa, 2016 r.

Spis treści

SPIS TREŚCI	2
WPROWADZENIE	3
I. CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3	3
1. FORMY OPIEKI NAD MAŁYMI DZIEĆMI	3
1.1. ŻŁOBEK	4
1.2. KLUB DZIECIĘCY	5
1.3. DZIENNY OPIEKUN	6
1.4. NIANIA	7
2. NADZÓR I ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA REALIZACJĘ ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY	8
3. KADRA W INSTYTUCJACH OPIEKI NAD DZIEĆMI (ŻŁOBKI, KLUBY DZIECIĘCE, DZIENNI OPIEKUNOWIE)	10
3.1. KWALIFIKACJE KADRY	10
3.2. SZKOLENIE OSÓB SPRAWUJĄCYCH OPIEKĘ NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3	11
4. ZMIANY WPROWADZONE W SYSTEMIE OPIEKI NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3	12
II. REALIZACJA USTAWY	12
1. ŻŁOBKI	19
2. KLUBY DZIECIĘCE	22
3. DZIENNI OPIEKUNOWIE	24
4. NIANIE	25
5. WYDATKI NA REALIZACJĘ ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY	26
5.1. WYDATKI BUDŻETU PAŃSTWA I SAMORZĄDU GMINNEGO	28
5.2. RESORTOWY PROGRAM ROZWOJU INSTYTUCJI OPIEKI NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3 „MALUCH”	29
5.3. ŚRODKI UE Z PROGRAMU OPERACYJNEGO KAPITAŁ LUDZKI I PROGRAMU OPERACYJNEGO WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ	36
5.4. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI USTAWY I REKOMENDACJE	38
SPIS TABEL I WYKRESÓW	44

Wprowadzenie

Art. 6 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157), zwanej dalej „ustawą” zobowiązuje Radę Ministrów do corocznego przedstawiania Sejmowi i Senatowi, w terminie do dnia 30 września, sprawozdania z realizacji ustawy.

Przedkładane sprawozdanie z realizacji ustawy jest czwartą oceną efektów jej obowiązywania.

Ustawa weszła w życie z dniem 4 kwietnia 2011 r. z wyłączeniem regulacji dotyczących nian, które weszły w życie z dniem 1 października 2011 r., a także uregulowań dotyczących programów rozwoju instytucji opieki nad dziećmi i dotacji celowych, które weszły w życie z dniem ogłoszenia ustawy, tj. 3 marca 2011 r.

Ustawa jest pierwszym aktem prawnym, który kompleksowo reguluje system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Ponadto, wprowadza nowe, alternatywne do żłobków, formy opieki nad małymi dziećmi (klub dziecięcy, dzienny opiekun) i reguluje formę zatrudnienia niani.

Aktualny system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jest uregulowany w ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 znowelizowanej w 2013 i 2015 r.

I. Charakterystyka systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3

1. Formy opieki nad małymi dziećmi

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. Każda z ww. form opieki ma swoją specyfikę i odpowiada na inne zapotrzebowanie rodziców.

Opieka nad dzieckiem w formach określonych w ustawie może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia, lub w przypadku, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia.

W ramach opieki realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna.

Prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej

(Dz. U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.) i wymaga wpisu do prowadzonego przez samorząd gminny, rejestru żłobków i klubów dziecięcych. Dotyczy to wszystkich żłobków i klubów dziecięcych tworzonych od dnia 4 kwietnia 2011 r.

Zgodnie z art. 75 ust. 2 ustawy podmioty prowadzące, do dnia wejścia w życie ustawy, działalność gospodarczą polegającą na sprawowaniu opieki nad dziećmi mogły prowadzić tę działalność na podstawie dotychczasowych przepisów, nie dłużej jednak niż przez okres 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy, czyli do dnia 4 kwietnia 2014 r. Był to okres przejściowy pozwalający na dostosowanie się do wszystkich warunków wymaganych przez ustawę m.in. wymagań lokalowych i sanitarnych oraz dokonanie obowiązku uzyskania wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

Do rejestru żłobków i klubów dziecięcych mogą zostać wpisane tylko te żłobki i kluby dziecięce, które spełniają standardy określone w ustawie.

Podstawowym źródłem danych o realizacji ustawy jest sprawozdawczość statystyczno-finansowa w tym zakresie. Jej zakres określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 sierpnia 2011 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. poz. 1035), wydane na podstawie art. 64 ust. 3 ustawy. Dane sprawozdawcze obejmują instytucje wpisane do rejestrów określonych ustawą, jednakże w zakresie kosztów czy liczby dzieci obejmują podmioty gminne i niegminne otrzymujące dotacje. W trzyletnim okresie przejściowym, tj. do dnia 4 kwietnia 2014 r., sprawozdawczość ta nie obejmowała wszystkich działających w tym obszarze podmiotów opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

1.1. Żłobek

Żłobek jest podstawową formą opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Opieka w żłobku jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia. Opieka żłobka obejmuje do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka (w szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar ten może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą).

Na podstawie ustawy żłobki mogą być tworzone przez gminy, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W żłobku zapewnia się dziecku opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych. Do zadań żłobka należy także zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz

edukacyjnej przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka, oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.

W żłobku jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia – maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

Ponadto, w żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

Ustawa wymaga, aby w lokalu, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek, znajdowały się dwa pomieszczenia. Jedno z pomieszczeń ma być przeznaczone do odpoczynku dzieci ze względu na długi czas przebywania dziecka w żłobku (do 10 godzin dziennie, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek rodzica dziecka, czas ten może zostać przedłużony).

Zgodnie z § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (Dz. U. poz. 925) powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od 3 do 5 dzieci wynosi co najmniej 16 m². W przypadku liczby dzieci większej niż 5 powierzchnia każdego pomieszczenia ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko, z tym że o co najmniej 2 m², jeżeli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie i co najmniej 2,5 m², jeżeli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie.

1.2. Klub dziecięcy

Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 1. roku życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia, a w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia.

W klubie dziecięcym zapewnia się opiekę w wymiarze nie większym niż 5 godzin dziennie względem każdego dziecka.

Kluby dziecięce mogą tworzyć gminy, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

W klubie dziecięcym, podobnie jak w żłobku, zapewnia się dziecku opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych. Do zadań klubu dziecięcego należy także zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka, oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka.

W klubie dziecięcym jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne lub dziecko wymagające szczególnej opieki, maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

O ile wymogi dotyczące kadry opiekunów są dla klubów dziecięcych analogiczne jak dla żłobka, o tyle wymogi lokalowo-sanitarne już nie. W klubie dziecięcym powinno znajdować się co najmniej jedno pomieszczenie, przy czym należy zapewnić miejsce na odpoczynek dla dzieci. W przypadku klubów dziecięcych powierzchnia każdego pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt od 3 do 5 dzieci wynosi co najmniej 16 m². Jednak w przypadku liczby dzieci większej niż 5 powierzchnia pomieszczenia przeznaczonego na zbiorowy pobyt dzieci ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko o co najmniej 2 m².

1.3. Dzienny opiekun

Dziennym opiekunem jest osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (w wyjątkowych sytuacjach 4. rok życia), zatrudniana przez gminy, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Możliwość zatrudniania dziennego opiekuna na podstawie umowy o pracę została wprowadzona ustawą z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1217 i 1735).

Ustawa wskazuje, że umowa zawierana z dziennym opiekunem określa warunki zatrudnienia dziennego opiekuna, w tym m.in.: strony umowy, cel i przedmiot umowy, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki dziennego opiekuna, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, warunki i sposób zmiany, a także rozwiązania umowy.

Dzienny opiekun sprawuje opiekę w domu lub mieszkaniu spełniającym warunki zapewniające bezpieczną opiekę nad dziećmi. Podmiot zatrudniający dziennego opiekuna może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci, a w przypadku gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci.

Jak wskazano wyżej, liczbę dzieci, którą powierza się opiece dziennego opiekuna, określa umowa zawierana między dziennym opiekunem a podmiotem go zatrudniającym. Przy określaniu liczby dzieci, nad którymi opiekę może sprawować dzienny opiekun, należy również brać pod uwagę możliwości lokalowe.

Zorganizowanie opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna nie wymaga tak dużych nakładów finansowych, jak np. w przypadku utworzenia żłobka, czy klubu dziecięcego. Opieka jest sprawowana w warunkach domowych, a czas sprawowania opieki przez dziennego opiekuna jest efektywniej dopasowany do czasu pracy rodziców.

Dzienny opiekun jest formą opieki przeznaczoną dla małej liczby dzieci, która powinna być organizowana w miejscach, gdzie nie ma potrzeby otwierania żłobka bądź klubu dziecięcego ze względu na niewielką liczbę dzieci w wieku żłobkowym.

1.4. Niania

Niania jest formą opieki indywidualnej nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia, sprawowaną przez osobę zatrudnioną w tym celu przez rodziców dziecka, na podstawie umowy uaktywniającej.

Kwestie dotyczące zawierania między rodzicami a nianią umowy uaktywniającej reguluje rozdział 6 ustawy. Ustawa wskazuje, że umowa zawierana w formie pisemnej określa m.in.: strony umowy, jej cel i przedmiot, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki niani, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin

jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, a także warunki, sposób zmiany oraz rozwiązania umowy. Przepisy dotyczące niani obowiązują od dnia 1 października 2011 r.

Od tego dnia, w sytuacji gdy są spełnione wszystkie warunki określone w art. 51 ustawy, za nianię są opłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) z budżetu państwa składki na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz ubezpieczenie zdrowotne od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

Warunkiem skorzystania z tego świadczenia jest praca zawodowa obojga rodziców dziecka (lub rodzica, w przypadku osoby samotnie wychowującej dziecko) oraz sprawowanie opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (wyjątkowo – w przypadkach wskazanych w ustawie, do 4 lat). Jednocześnie konieczne jest zgłoszenie niani do ZUS w terminie 7 dni od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia wykonywania pracy.

Za pośrednictwem ZUS, w sposób wyżej określony, z budżetu państwa opłacane są składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za nianie zatrudniane także przez rodziców albo rodzica samotnie wychowującego dziecko, którzy świadczą usługi na podstawie umowy cywilnoprawnej stanowiącej tytuł do ubezpieczeń społecznych, prowadzą pozarolniczą działalność lub działalność rolniczą.

W przypadku gdy wynagrodzenie wypłacane niani przez rodziców jest wyższe niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, od kwoty tej nadwyżki składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne opłacają rodzice.

2. Nadzór i odpowiedzialność za realizację zadań wynikających z ustawy

Zadania z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 są zadaniem własnym gminy. Omawiana ustawa nakłada na gminę dwa rodzaje zadań własnych: obligatoryjne i fakultatywne (realizowane w takim zakresie, w jakim jest to możliwe ze względu na środki posiadane w budżecie oraz lokalne potrzeby).

Zadania **obligatoryjne** gminy w zakresie organizacji i funkcjonowania opieki nad małymi dziećmi obejmują:

- 1) nadzór nad żłobkami, klubami dziecięcymi oraz dziennymi opiekunami (rozdział 7 ustawy);

- 2) ustalanie przez radę gminy, w drodze uchwały, maksymalnej wysokości opłaty za pobyt dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym **utworzonym przez gminę albo u dziennego opiekuna zatrudnionego przez gminę** oraz maksymalną wysokość opłaty za wyżywienie;
- 3) prowadzenie rejestru żłobków i klubów dziecięcych (art. 27 ust.1);
- 4) prowadzenie wykazu dziennych opiekunów (art. 46 ust. 1);
- 5) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 i przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej (art. 64 ust. 1).

Natomiast zadania **fakultatywne** gmin w zakresie opieki nad małymi dziećmi są następujące:

- 1) przeprowadzanie wywiadów środowiskowych w celu weryfikacji warunków wymaganych do sprawowania opieki nad małymi dziećmi przez dziennego opiekuna zatrudnianego przez gminę (art. 39 ust. 3);
- 2) zlecanie organizacji opieki nad dziećmi;
- 3) określanie przez radę gminy, w drodze uchwały, warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od ponoszenia opłat (art. 59 ust. 2);
- 4) podejmowanie przez radę gminy uchwały w sprawie wysokości i zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy, lub zatrudniających dziennych opiekunów, na każde dziecko objęte opieką w żłobku lub klubie dziecięcym lub przez dziennego opiekuna (art. 60).

Zgodnie z art. 55 w zw. z art. 54 ustawy nadzór nad żłobkiem, klubem dziecięcym oraz dziennym opiekunem w zakresie warunków i jakości świadczonej opieki sprawuje wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego albo miejsce sprawowania opieki przez dziennego opiekuna. Nadzór sprawowany jest na podstawie planu nadzoru przyjętego przez radę gminy w drodze uchwały. W przypadku powzięcia informacji o nieprawidłowościach w organizacji i funkcjonowaniu żłobka, klubu dziecięcego lub opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna, wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi czynności nadzorcze także poza planem nadzoru.

Ustawa nie stanowi, jak często powinny być przeprowadzane czynności nadzorcze, uzależniając ich częstotliwość od decyzji władz lokalnych, podejmowanych zgodnie z potrzebami danej gminy (plan nadzoru przyjmowany w drodze uchwały przez radę gminy) i pojawiającymi się sytuacjami szczególnymi (do kompetencji właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta należy podejmowanie decyzji o przeprowadzeniu czynności nadzorczych poza planem nadzoru).

Żłobkiem lub klubem dziecięcym jest każda jednostka organizacyjna (samorządowa lub prywatna), która niezależnie od jej nazwy wykonuje zadania określone w ustawie dla żłobka lub klubu dziecięcego. Jednostki te także podlegają nadzorowi, o którym mowa w art. 54 ustawy.

3. Kadra w instytucjach opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie)

3.1. Kwalifikacje kadry

Ustawa reguluje minimalne wymagania dotyczące kwalifikacji opiekuna i wolontariusza w żłobku lub klubie dziecięcym, dyrektora żłobka, a także osoby kierującej pracą klubu dziecięcego. Natomiast nie zawiera postanowień dotyczących sposobu zatrudniania i kwalifikacji personelu pomocniczego.

W przypadku żłobków i klubów dziecięcych niepublicznych kwestia kwalifikacji personelu pomocniczego pozostawiona jest swobodnej decyzji podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy. Natomiast pracownicy w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy mają status pracowników samorządowych. W związku z powyższym, w zakresie zatrudniania oraz minimalnych wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników zatrudnianych na stanowiskach pomocniczych i obsługi w tych placówkach ma zastosowanie ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 902) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1786).

Wszystkie osoby zatrudnione w żłobku lub klubie dziecięcym na stanowiskach związanych z bezpośrednim sprawowaniem opieki nad dziećmi powinny posiadać kwalifikacje określone w art. 16 ustawy.

Zgodnie z art. 16 ustawy opiekunem w żłobku lub klubie dziecięcym może być osoba posiadająca kwalifikacje: pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego.

Opiekunem w żłobku lub klubie dziecięcym może być także osoba, która posiada co najmniej wykształcenie średnie. W takiej sytuacji musi mieć co najmniej dwuletnie doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku do lat 3 lub, przed zatrudnieniem jako opiekun

w żłobku lub klubie dziecięcym, odbyć 280-godzinne szkolenie, z czego co najmniej 80 godzin w formie zajęć praktycznych, polegających na sprawowaniu opieki nad dzieckiem pod kierunkiem opiekuna posiadającego kwalifikacje: pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego.

Dyrektorem żłobka może być osoba, która posiada wykształcenie wyższe i co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z dziećmi albo co najmniej wykształcenie średnie oraz 5 lat doświadczenia w pracy z dziećmi.

W żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

Natomiast osobą kierującą pracą klubu dziecięcego może być osoba posiadająca kwalifikacje wymagane od opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym określone w art. 16 ustawy.

Minimalne wymagania dotyczące kwalifikacji dziennego opiekuna reguluje art. 39 ustawy. Z regulacji tej wynika, że osoba, która nie pracowała z dziećmi w wieku do lat 3 przez okres co najmniej 12 miesięcy bezpośrednio przed podjęciem zatrudnienia jako dzienny opiekun, obowiązana jest odbyć 160-godzinne szkolenie, a w przypadku gdy posiada kwalifikacje pielęgniarki, położnej, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej lub pedagoga opiekuńczo-wychowawczego – 40-godzinne szkolenie uzupełniające, w tym z zakresu udzielania dziecku pierwszej pomocy.

3.2. Szkolenie osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3

Szkolenia kandydatów do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 przeprowadzane są przez różne instytucje szkoleniowe na podstawie programów szkoleń zatwierdzonych decyzją Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Programy szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza w żłobku lub klubie dziecięcym oraz dziennego opiekuna opracowywane są na podstawie zakresów programów szkoleń określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna (Dz. U. poz. 368), które zawiera minimalne wymagania dotyczące zakresu poszczególnych rodzajów szkoleń.

W 2015 r. Minister Pracy i Polityki Społecznej wydał 48 decyzji dotyczących ww. programów szkoleń, w tym 8 decyzji zatwierdzających programy szkoleń. Od wejścia w życie ustawy do końca 2015 r. zostało wydanych łącznie 155 decyzji zatwierdzających programy szkoleń.

4. Zmiany wprowadzone w systemie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3

Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1217 i 1735) zmieniła art. 36 ust. 1 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, poprzez wprowadzenie możliwości zatrudnienia dziennego opiekuna nie tylko na podstawie umowy o świadczenie usług, ale również na podstawie umowy o pracę. Zmiana ta weszła w życie w dniu 5 września 2015 r.

Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1045) wprowadziła – od 1 stycznia 2016 r. – zmianę w art. 9 ust. 1 ustawy w zakresie możliwości zorganizowania przez gminy wspólnej obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej żłobków, klubów dziecięcych lub ich zespołów. Zmiana ta nie wyłącza dla gminy możliwości zorganizowania wspólnej obsługi dla żłobków, klubów dziecięcych i ich zespołów prowadzonych przez gminy, rozszerza natomiast gminie możliwość zapewnienia wspólnej obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej także jednostkom organizacyjnym gminy zaliczanym do sektora finansów publicznych, gminnym instytucjom kultury oraz innym zaliczanym do sektora finansów publicznych gminnym osobom prawnym utworzonym na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

II. Realizacja ustawy

Kolejny rok funkcjonowania omawianej ustawy pokazuje systematyczny wzrost liczby instytucji opieki nad małymi dziećmi, liczby miejsc opieki oraz liczby dzieci przebywających w tych instytucjach.

Na koniec 2015 r. instytucje opieki – żłobki, kluby dziecięce oraz dzienni opiekunowie – funkcjonowały już w 638 gminach, czyli w 26% wszystkich gmin w Polsce

(na koniec 2014 r. było to: 574 gminy, co stanowiło 23%), z tego w 189 gminach wiejskich, tj. 12% wszystkich gmin wiejskich (na koniec 2014 r. było to: 163 gminy, co stanowiło 10% wszystkich gmin wiejskich).

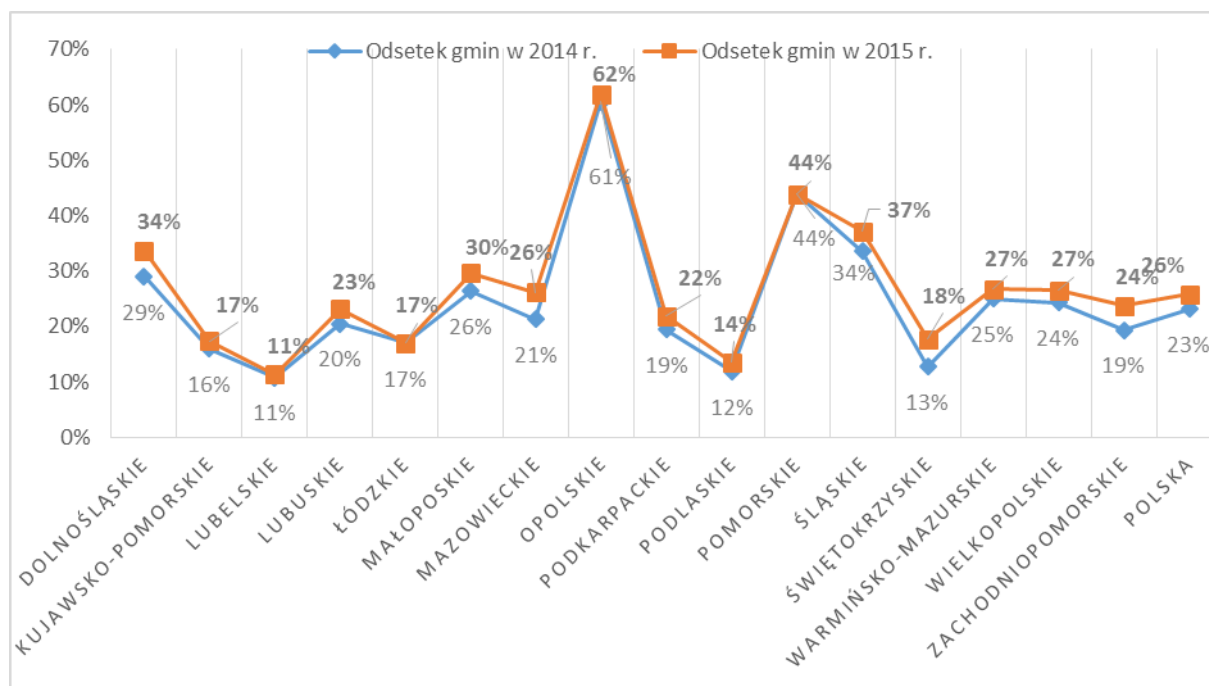
Relatywnie największy odsetek gmin posiadających instytucje opieki nad małymi dziećmi na koniec 2015 r. znajdował się na terenie województw: opolskiego (62% gmin), pomorskiego (44% gmin) i śląskiego (37% gmin). Jest to struktura zbliżona do tej z lat ubiegłych, tj. z roku 2012, 2013 i 2014, kiedy największy odsetek gmin z instytucjami również znajdował się w tych województwach. Największy wzrost liczby gmin, w stosunku do 2014 r., nastąpił w województwach: dolnośląskim, mazowieckim, świętokrzyskim oraz zachodniopomorskim i wyniósł po 5 punktów procentowych.

Najmniej gmin z instytucjami opieki znajdowało się w 2015 r. na terenie województw: lubelskiego (11% gmin), podlaskiego (14% gmin) i kujawsko-pomorskiego oraz łódzkiego (po 17% gmin). Jest to struktura zbliżona do tej z lat ubiegłych, kiedy najmniej gmin z instytucjami opieki znajdowało się na terenie województw: lubelskiego i podlaskiego, a także świętokrzyskiego. Najmniejszy wzrost liczby gmin nastąpił w województwach: kujawsko-pomorskim i opolskim i wyniósł po 1 punkt procentowy oraz w województwach: podlaskim i warmińsko-mazurskim i wyniósł po 2 punkty procentowe. W województwach lubelskim, łódzkim i pomorskim liczba gmin z instytucjami opieki pozostała na takim samym poziomie, jak w 2014 r.

Przeciętnie w Polsce odsetek gmin z instytucjami wzrósł o 3 punkty procentowe (w 2013 r. i 2014 r. o 5 punktów procentowych).

Szczegółowe informacje z podziałem na województwa przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2014 r. i 2015 r.

Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2014 r. i 2015 r. (stan na 31 grudnia).

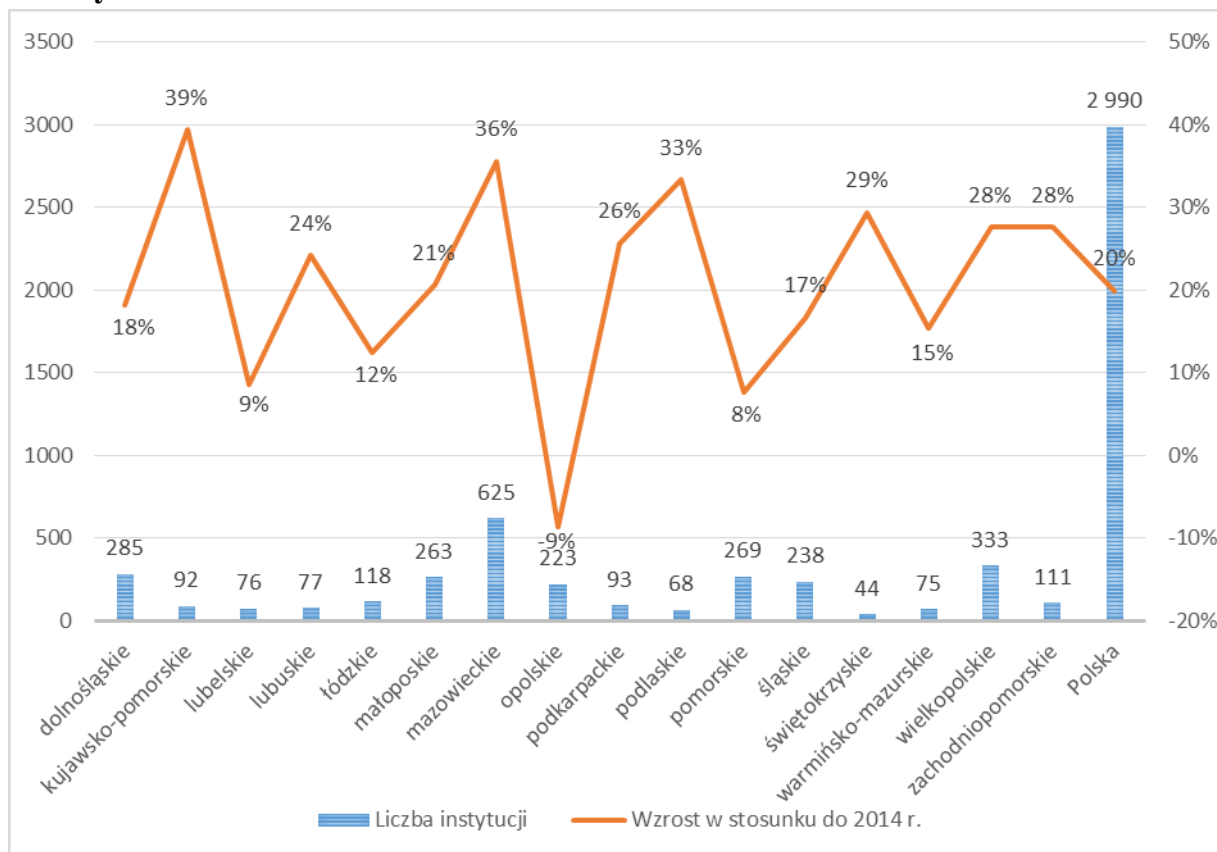
W 2015 r. o ok. 20% wzrosła liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Na koniec 2015 r. funkcjonowało już 2 990 tych instytucji (na koniec 2014 r. – 2 493), z tego 1 967 żłobków (2014 r. – 1 667), 453 kluby dziecięce (2014 r. – 384) i 570 dziennych opiekunów (2014 r. – 442). Wzrosła również liczba instytucji opieki w gminach wiejskich. W 2015 r. funkcjonowało 377 instytucji (2014 r. – 311), z tego 225 żłobków (2014 r. – 183), 68 klubów dziecięcych (2014 r. – 53) i 84 dziennych opiekunów (2014 r. – 75).

Najwięcej instytucji opieki znajdowało się na terenie województw: mazowieckiego (625 instytucji), wielkopolskiego (333 instytucje) i dolnośląskiego (285 instytucji), a najmniej na terenie województw: świętokrzyskiego (44 instytucje), podlaskiego (68 instytucji) i warmińsko-mazurskiego (75 instytucji). Jest to struktura zbliżona do tej z roku 2012, 2013 i 2014. Przy czym, największy wzrost liczby instytucji zanotowały województwa: kujawsko-pomorskie (o ok. 39%), mazowieckie (o ok. 36%) i podlaskie (o ok. 33%). Z kolei najmniejszy województwa: pomorskie (o ok. 8%), lubelskie (o ok. 9%) i łódzkie (o ok. 12%). W województwie opolskim spadła liczba instytucji opieki o ok. 9%¹.

¹ Jest to związane ze spadkiem liczby dziennych opiekunów wynikającym m.in. z zakończenia projektu „Powrót do zatrudnienia”, lokalnym spadkiem potrzeb i zasobami finansowymi gmin uniemożliwiającymi utrzymanie na tym samym poziomie liczby opiekunów i poziomu wynagrodzenia z okresu funkcjonowania programu „Powrót do zatrudnienia”.

Szczegółowe informacje z podziałem na województwa przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na koniec 2015 r. oraz dynamika wzrostu w stosunku do 2014 r.

W 2015 r. instytucje opieki – żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie oferowały łącznie ok. 84 tys. miejsc, w tym ok. 6,4 tys. miejsc na terenach wiejskich, podczas gdy w 2014 r. było to odpowiednio ok. 71,4 tys. miejsc i 4,7 tys. miejsc. Przeważającą liczbą ogółu miejsc opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (ok. 90% wszystkich miejsc) dysponowały, tak jak w latach ubiegłych, żłobki.

Tabela 1. Liczba instytucji oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010–2015

Rok	Liczba instytucji				Liczba miejsc opieki			
	ogółem	żłobki	kluby dziecięce	dzienni opiekunowie	ogółem	żłobki	kluby dziecięce	dzienni opiekunowie
2011	571	523	48	0	32 053	31 844	209	0
2012	926	791	105	30	39 967	39 236	652	79
2013	1 511	1 243	212	56	56 042	53 032	2 890	120
2014	2 493	1 667	384	442	71 386	65 081	5 764	541
2015	2 990	1 967	453	570	83 960	75 756	7 389	815

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2011-2015 r. Sprawozdania z roku 2011 i 2012 nie ujmują liczby miejsc w podmiotach niepublicznych.

Odniesienie liczby miejsc opieki do liczby dzieci w wieku do lat 3 pokazuje, że w skali kraju co 13 dziecko w tej grupie wiekowej miało zapewnioną opiekę w żłobku, klubie dziecięcym lub pod opieką dziennego opiekuna (w 2014 r. co 16 dziecko) i liczba ta wahała się od 8 dzieci w województwie opolskim do 21 dzieci w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim (jest to analogiczna struktura jak w 2014 r.).

Tabela 2. Liczba dzieci na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna

Lp.	Województwa	Liczba dzieci na 1 miejsce opieki	
		2014 r.	2015 r.
1	dolnośląskie	11	9
2	kujawsko-pomorskie	22	19
3	lubelskie	22	20
4	lubuskie	12	11
5	łódzkie	17	16
6	małopolskie	20	13
7	mazowieckie	13	11
8	opolskie	10	8
9	podkarpackie	18	16
10	podlaskie	16	14
11	pomorskie	15	13
12	śląskie	17	15
13	świętokrzyskie	26	21
14	warmińsko-mazurskie	26	21
15	wielkopolskie	16	13
16	zachodniopomorskie	13	11
	POLSKA	16	13

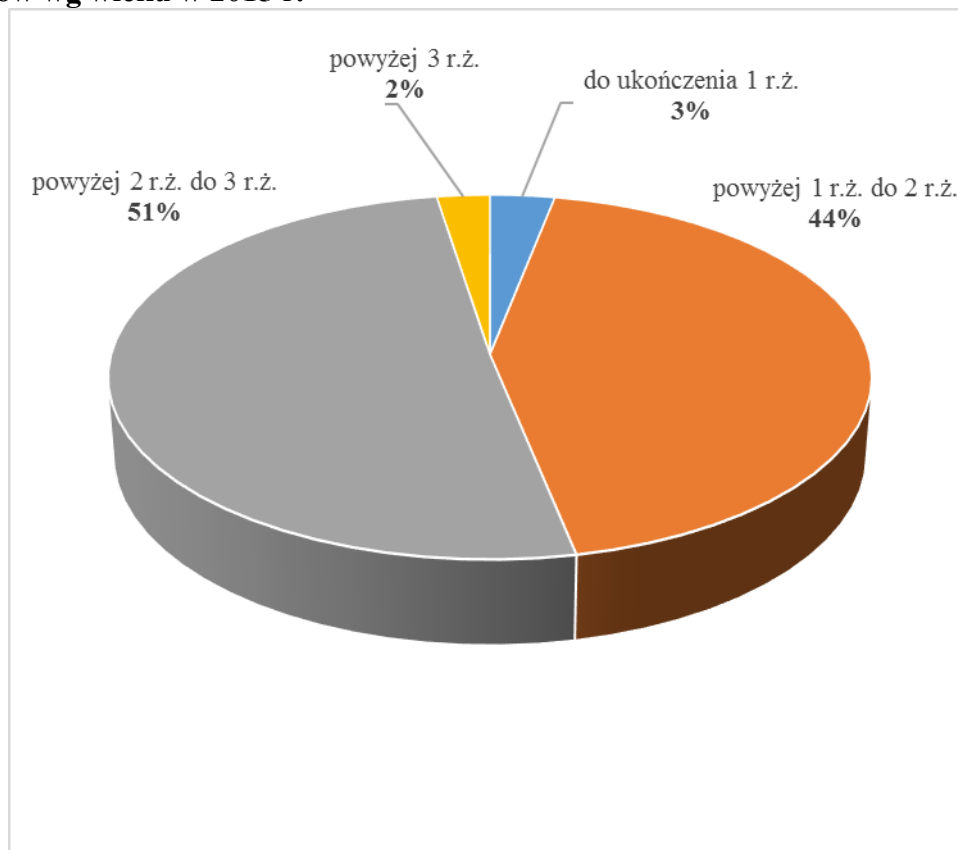
Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2014 r. i 2015 r. (stan na 31 grudnia) oraz dane GUS w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3.

Stabilna jest struktura wiekowa dzieci przebywających w instytucjach opieki. Najliczniejszą grupę dzieci objętych opieką stanowiły dzieci powyżej 2. roku życia do

ukończenia 3. roku życia – tak jak w latach ubiegłych, tj. w roku 2012, 2013 i 2014 stanowiły ponad połowę (ok. 51%) wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, klubach dziecięcych i pod opieką dziennych opiekunów. Udział dzieci w wieku powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia wzrósł o 2 punkty procentowe z ok. 42% w 2014 r. do ok. 44% w 2015 r. Najmniej liczną grupę stanowiły dzieci do ukończenia 1. roku życia i dzieci powyżej 3. roku życia (po ok. 3% dzieci). Należy jednak zauważyć, że zgodnie z przepisami ustawy, w klubach dziecięcych nie mogą przebywać dzieci w wieku do 1. roku życia, co wpływa na procentowy udział tej grupy wiekowej w całej grupie dzieci objętych opieką w różnych formach opieki.

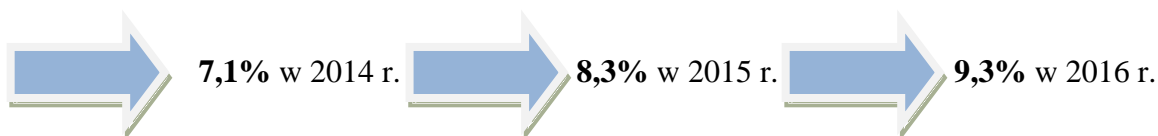
Dzieci niepełnosprawne oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły ok. 1% wszystkich dzieci korzystających z opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów.

Wykres 3. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów wg wieku w 2015 r.

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2015 r. (stan na 31 grudnia).

Biorąc pod uwagę liczbę dzieci przebywających w żłobkach i klubach dziecięcych, liczbę dzieci pod opieką dziennych opiekunów oraz niań, na koniec 2015 r. opieką objętych było ogółem ok. 8,3% wszystkich dzieci w wieku 0–3 lata (przy czym bez dzieci pod opieką niań – 7,6%). Oznacza to systematyczny wzrost w porównaniu do lat ubiegłych. Szacuje się, że w 2016 r. odsetek dzieci objętych opieką wzrośnie do 9,3%.

Na koniec 2015 r. tylko 227 gmin (tj. ok. 9% wszystkich gmin w Polsce) zadeklarowało potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki – określając to zapotrzebowanie łącznie na ok. 29,1 tys. miejsc, z tego ok. 28,2 tys. miejsc w żłobkach, 562 w klubach dziecięcych oraz 290 u dziennych opiekunów. Na koniec 2014 r. zapotrzebowanie na 24,8 tys. miejsc opieki zgłosiły 202 gminy (tj. ok. 8% wszystkich gmin w Polsce). Oznacza to, że wzrost ten jest niewielki.

Relatywnie największe niezaspokojone zapotrzebowanie na miejsca w 2015 r. zgłoszone zostało – tak jak w roku 2013 i 2014 – przez gminy w województwie mazowieckim (ok. 11,2 tys. miejsc), pomorskim (ok. 3,1 tys. miejsc) oraz śląskim (ok. 2,5 tys. miejsc), a najmniejsze w województwie świętokrzyskim (222 miejsc), lubelskim (368 miejsc) oraz podkarpackim (403 miejsc). Przy czym z 227 gmin, które zadeklarowały potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki, tylko 35 to gminy wiejskie (tj. ok. 15%). Zgłosiły one zapotrzebowanie na 601 miejsc opieki (co stanowi zaledwie ok. 2% całego zapotrzebowania), które w znacznej części (ok. 72%) dotyczyło miejsc w żłobkach, a w mniejszym stopniu miejsc w klubach dziecięcych (ok. 16%) i u dziennych opiekunów (ok. 11%). W 2014 r. potrzebę utworzenia nowych miejsc opieki (prawie w całości w żłobkach) zadeklarowały tylko 24 gminy wiejskie (ok. 12%).

Odniesienie zgłaszanego zapotrzebowania na miejsca opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów do liczby dzieci w wieku do lat 3 pokazuje, że zapotrzebowanie to odnosi się w skali Polski do 2,6% dzieci. Przy czym, najwyższe zapotrzebowanie (przekraczające 2,6%) zgłaszają te województwa, w których odsetek dzieci objętych opieką w ww. instytucjach jest wyższy niż przeciętnie w skali Polski (7,6%)², tj. województwo mazowieckie, podlaskie, pomorskie, zachodniopomorskie i opolskie.

² Bez uwzględnienia dzieci pod opieką niań.

Województwa w których udział dzieci objętych opieką w stosunku do dzieci 0-3 lata jest wyższy od przeciętnej w Polsce (7,6%)

opolskie - 11,8%

dolnośląskie - 11,1%

lubuskie - 9,3%

mazowieckie - 9,2%

zachodniopomorskie - 9,2%

pomorskie - 7,6%

Województwa w których udział zapotrzebowania na miejsca opieki w stosunku do dzieci 0-3 lata jest wyższy od przeciętnej w Polsce (2,6%)

mazowieckie - 6,7%

podlaskie - 5,4%

pomorskie - 4,2%

zachodniopomorskie - 4%

opolskie - 3,8%

Województwa dolnośląskie i lubuskie, w których odsetek dzieci objętych opieką przekracza 7,6%, zgłosiły zapotrzebowanie na miejsca opieki w wysokości odnoszącej się odpowiednio do 2,1% i 1,9% dzieci w wieku do lat 3. Gdyby zrealizowane zostało zapotrzebowanie na miejsca opieki to, uwzględniając już istniejące miejsca, najwyższy odsetek dzieci objętych opieką osiągnęłyby województwa: mazowieckie (15,8%), opolskie (15,6%), dolnośląskie i zachodniopomorskie (po 13,2%). Przeciętnie w skali kraju byłoby to 10,2% dzieci³. Zatem, stopniowa realizacja już zgłaszanego zapotrzebowania umożliwiłaby objęcie opieką coraz większej liczby dzieci.

1. Żłobki

W 2015 r. wzrosła liczba gmin, w których funkcjonowały żłobki wpisane do rejestru żłobków oraz liczba żłobków – na koniec 2014 r. w 468 gminach funkcjonowało 1 667 żłobków, a na koniec 2015 r. w 527 gminach już 1 967 żłobków. Żłobki gminne w liczbie 531 stanowiły w 2015 r. 27% ogółu żłobków, zaś żłobki niepubliczne – 73% (1 436 żłobków).

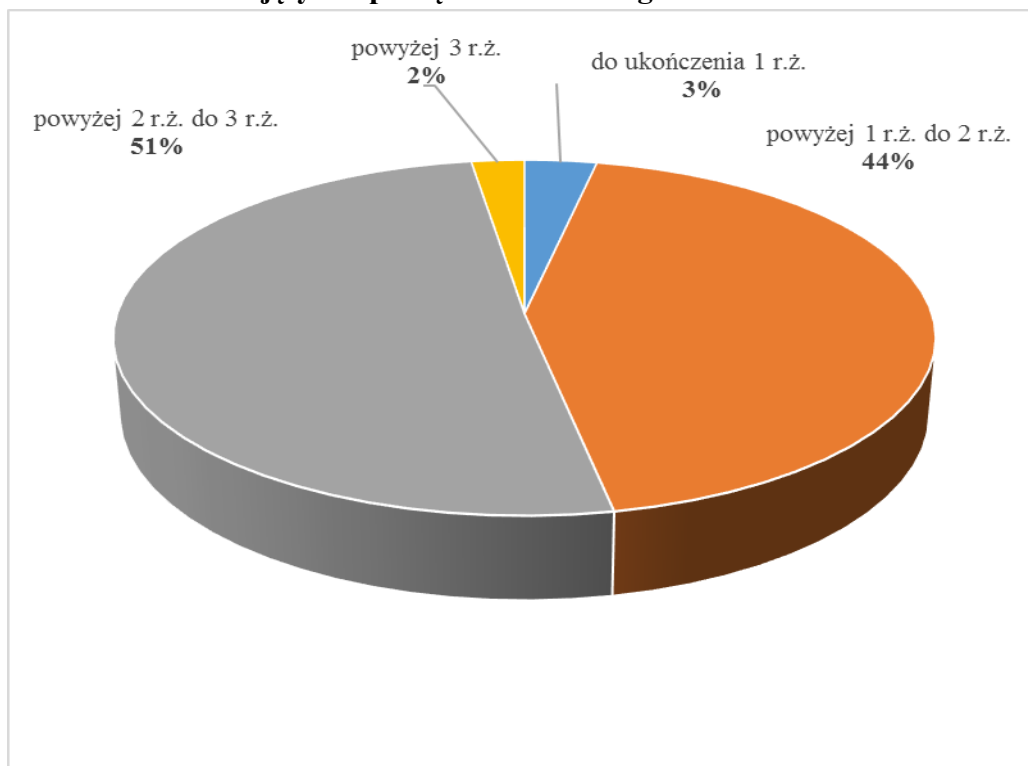
³ Bez uwzględnienia dzieci pod opieką niań.

Utrzymana została zatem występująca w latach ubiegłych relacja pomiędzy żłobkami publicznymi i niepublicznymi. Przy czym nadal spadał udział żłobków tworzonych i prowadzonych przez gminy (2012 r. – 52% tj. 409; 2013 r. – 36%, tj. 443; 2014 r. – 29%, tj. 485), a wzrastał udział tworzonych i prowadzonych przez osoby fizyczne (2012 r. – 40%, tj. 317; 2013 r. – 48%, tj. 600; 2014 r. – 52%, tj. 862; 2015 r. – 54%, tj. 1 070) oraz osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej (2012 r. – 8% tj. 65; 2013 r. – 17 %, tj. 200; 2014 r. – 19%, tj. 320; 2015 r. – 19%, 366).

Z 1 967 żłobków 1 273 było dotowanych (ok. 65%). Wzrosła zatem w porównaniu do 2014 r. liczba dotowanych żłobków (z 995), a ich udział w ogólnej liczbie żłobków pozostał zbliżony (w 2014 r. – ok. 60%).

Żłobki dysponowały w 2015 r. ok. 75,8 tys. miejsc opieki, co stanowiło ok. 90% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Połowę (ok. 51%) stanowiły dzieci w wieku powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia. Natomiast najmniejszą grupę stanowiły dzieci w wieku do ukończenia 1. roku życia (ok. 3%) i powyżej 3. roku życia (ok. 2%). Dzieci niepełnosprawne oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły ok. 1% wszystkich dzieci przebywających w żłobkach.

Wykres 4. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wg wieku w 2015 r.

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2015 r. (stan na 31 grudnia).

Na koniec 2015 r. w dotowanych żłobkach zatrudnionych było ok. 13,5 tys. osób (w 2014 r. – 12 tys.), w tym ok. 8,5 tys. osób na stanowisku opiekuna (co stanowiło ok. 63% wszystkich zatrudnionych) (w 2014 r. – 7,2 tys.), a ok. 1,1 tys. osób na stanowisku pielęgniarki lub położnej (ok. 8% wszystkich zatrudnionych) (w 2014 r. – 971 osób). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, np. zajmowały się obsługą. Oznacza to, że w stosunku do 2014 r., w wyniku wzrostu liczby żłobków i miejsc opieki, wzrosła również liczba osób zatrudnionych, w tym na stanowisku opiekuna oraz na stanowisku pielęgniarki lub położnej. Jednocześnie struktura zatrudnienia pozostała zbliżona do tej z lat ubiegłych. Wzrost zatrudnienia pozytywnie wpłynął na standard wyznaczony ustawą, zgodnie z którym pod opieką opiekuna w żłobku może przebywać maksymalnie ośmioro dzieci. Na koniec 2015 r. przeciętna liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła 6 dzieci, a w 2014 r. – 6,1 dzieci.

Tabela 3. Informacja na temat funkcjonowania żłobków wg stanu na koniec 2015 r.

1.	Liczba żłobków na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	1 967
1.1.	utworzonych przez gminę	531
1.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	1 070
1.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	366
2.	Liczba żłobków na ostatni dzień okresu sprawozdawczego otrzymujących dotację	1 273
3.	Liczba miejsc w instytucjach na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	75 756
4.	Liczba osób zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w tym:	13 501
4.1.	na stanowisku opiekuna	8 526
4.2.	na stanowisku pielęgniarki/położnej	1 066

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2015 r.

2. Kluby dziecięce

W 2015 r. wzrosła liczba gmin, w których funkcjonowały kluby dziecięce wpisane do rejestru klubów dziecięcych oraz liczba samych klubów. Na koniec 2015 r. w 234 gminach funkcjonowało 453 kluby dziecięce (w 2014 r. – w 214 gminach funkcjonowało 384 kluby dziecięce). W 2015 r. prawie wszystkie kluby, bo aż ok. 94% (tj. 428) były utworzone przez podmioty niepubliczne, z tego ok. 79% (tj. 356) przez osoby fizyczne, a ok. 16% (tj. 72) przez osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej. Jedynie ok. 6% (tj. 25) klubów dziecięcych utworzyły gminy, przy czym tylko 4 kluby były prowadzone przez inne podmioty (w 2013 r. nie było takiego przypadku, a w 2014 r. – 3 kluby). Zatem, w porównaniu do 2014 r. nie zaszły znaczące zmiany w strukturze podmiotów tworzących kluby dziecięce, kiedy ok. 5% klubów dziecięcych utworzyły gminy, ok. 82% osoby fizyczne i ok. 13% osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej.

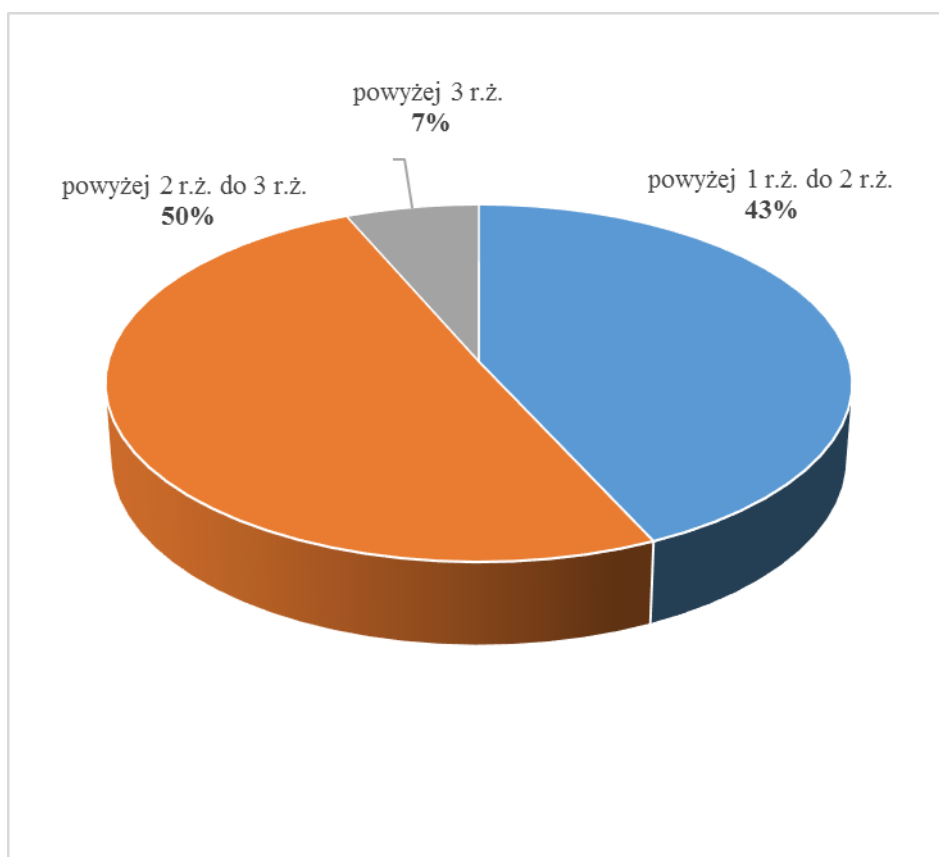
Z 453 klubów dziecięcych 161 było dotowanych (ok. 36%). Wzrosła zatem w porównaniu do 2014 r. liczba dotowanych klubów o ok. 35% (z 119), a ich udział w ogólnej liczbie klubów dziecięcych pozostał zbliżony (w 2014 r. – ok. 31%).

Kluby dziecięce dysponowały w 2015 r. 7,4 tys. miejscami opieki, co stanowiło jedynie ok. 9% wszystkich miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Tak jak w przypadku żłobków, na koniec 2015 r. w klubach dziecięcych przebywało najwięcej dzieci w wieku powyżej 2. roku życia do ukończenia 3 roku życia (ok. 50%), a najmniej powyżej 3. roku życia (ok. 7%).

Dzieci niepełnosprawne oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły ok. 2% wszystkich dzieci przebywających w klubach dziecięcych.

Zwraca uwagę wyższy odsetek dzieci w wieku powyżej 3 lat wśród dzieci przebywających w klubach dziecięcych niż to miało miejsce w przypadku żłobków (2% dzieci w żłobkach i 7% w klubach dziecięcych).

Wykres 5. Odsetek dzieci objętych opieką w klubach dziecięcych wg wieku w 2015 r.

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2015 r. (stan na 31 grudnia).

Na ostatni dzień grudnia 2015 r. w dotowanych klubach dziecięcych było zatrudnionych 495 osób (w 2014 r. – 347), w tym 380 osób na stanowisku opiekuna (co stanowiło ok. 77% wszystkich zatrudnionych) (w 2014 r. – 263), a 9 osób na stanowisku pielęgniarki lub położnej (ok. 2% wszystkich zatrudnionych) (w 2014 r. – 5). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, a były zatrudnione np. do obsługi biurowej. Oznacza to, że w stosunku do 2014 r., w wyniku wzrostu liczby klubów dziecięcych i miejsc opieki, wzrosła również liczba osób zatrudnionych, w tym na stanowisku opiekuna. Wzrost zatrudnienia pozytywnie wpłynął na standard liczby opiekunów do liczby dzieci. Zgodnie z ustawą, pod opieką opiekuna w klubie dziecięcym może przebywać maksymalnie ośmioro dzieci. Na koniec 2015 r. przeciętna liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna, pielęgniarki lub położnej) w klubach dziecięcych wynosiła 5,9 dzieci, a w 2014 r. było 6,2 dzieci.

Tabela 4. Informacja na temat funkcjonowania klubów dziecięcych wg stanu na koniec 2015 r.

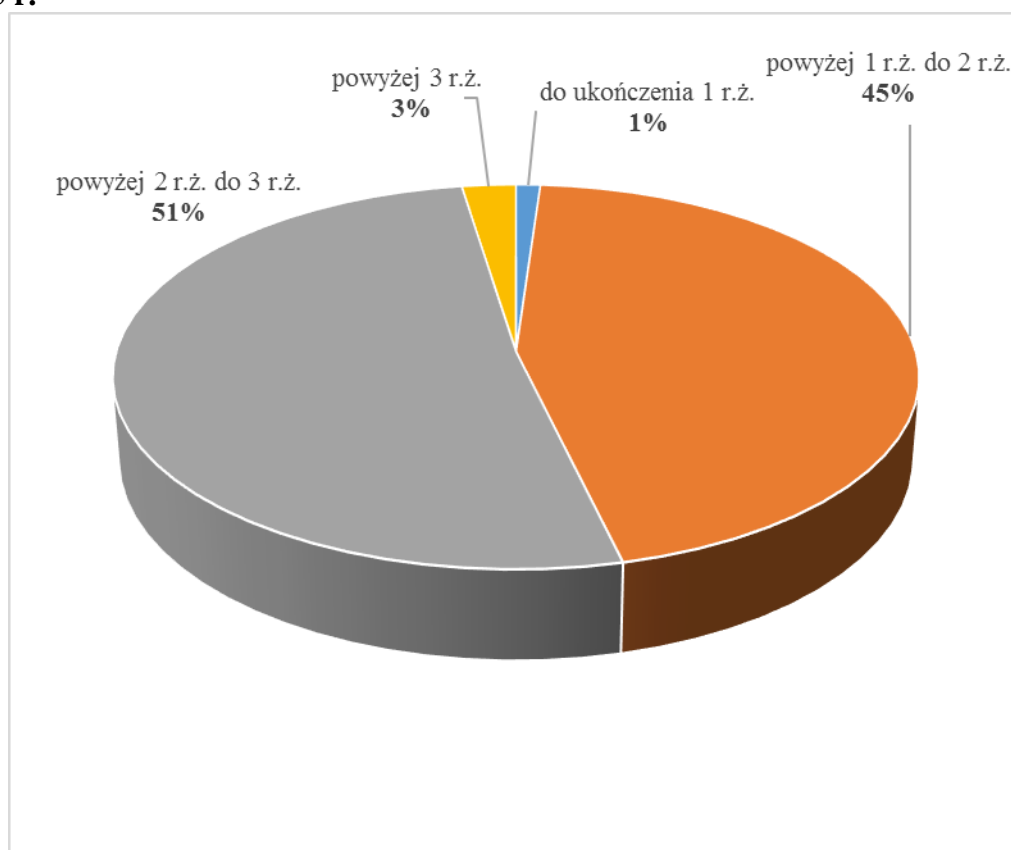
1.	Liczba klubów dziecięcych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego:	453
1.1.	utworzonych przez gminę, w tym:	25
1.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	356
1.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	72
2.	Liczba klubów dziecięcych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego otrzymujących dotację	161
3.	Liczba miejsc w instytucjach na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	7 389
4.	Liczba osób zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w tym:	495
4.1	na stanowisku opiekuna	380
4.2	na stanowisku pielęgniarki/położnej	9

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2015 r.

3. Dzienni opiekunowie

Dzienni opiekunowie (w liczbie 570 osób) byli zatrudnieni w 78 gminach (najwięcej w Warszawie – 109, w Opolu – 67, w Poznaniu – 50) i sprawowali opiekę nad 815 dziećmi. Oznacza to, że w porównaniu do 2014 r. liczba dziennych opiekunów wzrosła o 29% (z 442 osób), liczba gmin w których zatrudnieni byli dzienni opiekunowie wzrosła o ok. 16% (z 67 gmin), a liczba dzieci pod opieką dziennych opiekunów wzrosła o ok. 51% (z 541 dzieci). Najwięcej dzieci przebywających pod opieką dziennych opiekunów było w wieku powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia (418 dzieci, tj. ok. 51%), a najmniej do ukończenia 1. roku życia (3 dzieci, tj. ok. 1%) i powyżej 3. roku życia (20 dzieci, tj. ok. 2%). Dzieci niepełnosprawne oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły ok. 1% wszystkich dzieci przebywających pod opieką dziennych opiekunów.

Wykres 6. Odsetek dzieci objętych opieką przez dziennych opiekunów wg wieku dzieci w 2015 r.

Źródło: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za II półrocze 2015 r. (stan na 31 grudnia)

4. Nianie

Na koniec 2015 r. do ubezpieczenia zdrowotnego zgłoszonych było ogółem ok. 8,2 tys. osób. Przeważającą większość stanowiły kobiety (ok. 8 tys. osób, czyli ok. 97%). Najwięcej osób było w wieku 50–59 lat (3 715 osób, w tym 3 590 kobiet). Natomiast najmniej liczną grupę stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (738 osób, w tym 620 kobiet).

Wydatki budżetu państwa na ich składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz na ubezpieczenie zdrowotne wyniosły w 2015 r. (w miesiącach I–XI) ok. 46,5 mln zł.

5. Wydatki na realizację zadań wynikających z ustawy

Zgodnie z art. 60 ustawy podmioty prowadzące żłobek lub klub dziecięcy mogą otrzymać na każde dziecko objęte opieką w żłobku, dotację celową z budżetu gminy. Wysokość i zasady ustalania dotacji celowej określa rada gminy w drodze uchwały. Ustawa nie nakłada obowiązku podjęcia takiej uchwały, pozostawiając gminie swobodę w tym zakresie, która w dużej mierze zależy od posiadanych przez nią zasobów i konieczności zaspokojenia potrzeb społeczności w zakresie dostępności miejsc w tego typu instytucjach. Natomiast art. 62 ustawy nakłada na ministra właściwego do spraw rodziny obowiązek opracowywania resortowych i rządowych programów rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

Szacunkowy przeciętny miesięczny koszt związany z pobytem dziecka (na który składają się koszty bezpośrednie m.in. wynagrodzenia osób sprawujących opiekę nad dziećmi oraz koszty pośrednie m.in. koszty administracyjne) i koszty związane z wyżywieniem (koszt m.in. artykułów żywnościowych, wynagrodzenia kucharki lub intendenta) w przeliczeniu na 1 miejsce w skali 2015 r. wynosił **995 zł** w żłobku⁴, w tym **610 zł** ponosiły gminy, a **385 zł** ponosili rodzice. W klubie dziecięcym⁵ koszty te wynosiły odpowiednio **619 zł, 237 zł i 382 zł**.

W przypadku poszczególnych województw przeciętny miesięczny koszt pobytu i wyżywienia w przeliczeniu na 1 miejsce w skali 2015 r. wahał się w żłobkach od 698 zł (woj. lubelskie) do 1 238 zł (woj. śląskie), koszt ponoszony przez gminy wahał się od 431 zł (woj. pomorskie) do 885 zł (woj. śląskie), a koszt ponoszony przez rodziców – od 244 zł (woj. lubelskie) do 618 zł (woj. wielkopolskie).

W klubach dziecięcych ogółem przeciętny miesięczny koszt związany z pobytem i wyżywieniem dziecka w przeliczeniu na 1 miejsce w skali 2015 r. wahał się od 254 zł (woj. podkarpackie) do 810 zł (woj. świętokrzyskie), koszt ponoszony przez gminy wahał się od 97 zł (woj. pomorskie) do 613 zł (woj. świętokrzyskie), a koszt ponoszony przez rodziców od 79 zł (woj. podkarpackie) do 531 zł (woj. pomorskie).

⁴ Nie obejmuje żłobków wpisanych do rejestru żłobków utworzonych lub prowadzonych przez inne podmioty niż gmina i nieotrzymujących dotacji z budżetu gminy lub państwa.

⁵ Nie obejmuje klubów dziecięcych wpisanych do rejestru klubów dziecięcych utworzonych lub prowadzonych przez inne podmioty niż gmina i nieotrzymujących dotacji z budżetu gminy lub państwa.

Tabela 5. Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dzieci w instytucjach ponoszone przez rodziców i gminy wg województw w 2015 r.

Lp.	Województwa	Przeciętne miesięczne koszty związane z pobytem i wyżywieniem dziecka w instytucji					
		żłobki			kluby dziecięce		
		ogółem	gmina	rodzice	ogółem	gmina	rodzice
1	dolnośląskie	946,59	636,41	310,18	568,23	201,35	366,88
2	kujawsko-pomorskie	931,47	588,42	343,05	797,42	510,28	287,14
3	lubelskie	698,14	453,97	244,17	429,85	139,14	290,71
4	lubuskie	941,31	574,12	367,19	634,35	393,10	241,25
5	łódzkie	1 050,85	759,16	291,69	519,67	276,17	243,50
6	małopolskie	929,43	485,54	443,89	697,37	302,99	394,38
7	mazowieckie	1 075,41	621,80	453,61	629,83	261,42	368,41
8	opolskie	957,89	598,94	358,95	678,07	228,80	449,27
9	podkarpackie	946,78	662,29	284,49	254,00	175,00	79,00
10	podlaskie	853,23	588,34	264,89	539,72	178,03	361,69
11	pomorskie	895,74	431,40	464,34	627,64	97,03	530,61
12	śląskie	1 238,44	884,55	353,89	571,25	204,15	367,10
13	świętokrzyskie	935,38	629,40	305,98	810,00	612,67	197,33
14	warmińsko-mazurskie	864,33	481,62	382,71	490,96	101,36	389,60
15	wielkopolskie	1 207,58	589,35	618,23	664,36	196,98	467,38
16	zachodniopomorskie	906,56	560,68	345,88	718,34	200,03	518,31
	Polska	995,02	610,06	384,96	619,48	237,39	382,09

Źródło: Analiza własna (szacunek) na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za I i II półrocze 2015 r.

W 2015 r., w stosunku do 2014 r., zwiększyły się przeciętne miesięczne koszty w żłobkach (o 8 zł) i w klubach dziecięcych (o 28 zł). W żłobkach spadły koszty ponoszone przez gminy (o 30 zł), a wzrosły koszty ponoszone przez rodziców (o 38 zł). W klubach dziecięcych wzrosły koszty ponoszone przez gminy (o 3 zł) i koszty ponoszone przez rodziców (o 25 zł). Pomimo tych wahań, można uznać że przeciętne koszty pozostały na zbliżonym poziomie. Przy czym, tak jak w latach ubiegłych, analizując przedstawione dane dotyczące przeciętnych kosztów związanych z pobytem i wyżywieniem dziecka w instytucjach opieki w skali roku, należy mieć na uwadze, że są to koszty przeciętne obejmujące dwa półroczne okresy sprawozdawcze, w czasie których zmieniły się m.in. liczba gmin, w których funkcjonowały instytucje opieki lub które partycypowały w kosztach ponoszonych przez instytucje niepubliczne (przekazywały dotację celową), liczba instytucji oraz miejsc. Są to zatem dwa odmienne okresy, co wpływa na wysokość przeciętnych miesięcznych kosztów w całym roku. Dodatkowo należy uwzględnić różnice między żłobkiem a klubem dziecięcym, które dotyczą czasu pracy, liczby dzieci, które mogą być objęte opieką oraz kwestii związanych z wyżywieniem.

Z danych dotyczących dziennych opiekunów wynika, że przeciętne miesięczne wydatki na wynagrodzenia na 1 dziennego opiekuna w skali całego 2015 r. wynosiły 1 258 zł⁶. W skali całego 2015 r. przeciętne miesięczne koszty związane z pobytem dziecka pod opieką dziennego opiekuna, na które składają się koszty związane z pobytem dziecka i wyżywieniem na 1 dziecko wynosiły 1 297 zł (276 zł – rodzice, 1 021 zł – gmina)⁷.

Należy mieć na uwadze, że opieka sprawowana przez dziennego opiekuna jest bardziej zindywidualizowana ze względu na czas pracy i liczbę dzieci pozostających pod jego opieką: pod opieką dziennego opiekuna pozostawać może maksymalnie pięcioro dzieci, a w żłobku oraz klubie dziecięcym - maksymalnie ośmioro. Ponadto, czas pracy dziennego opiekuna zależy od umowy, którą podpisuje z gminą lub osobą prawną lub nieposiadającą osobowości prawnej, w żłobku dzieci mogą przebywać maksymalnie 10 godzin, a w klubie dziecięcym maksymalnie 5 godzin.

Tabela 6. Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dzieci pod opieką dziennych opiekunów ponoszone przez rodziców i gminy w 2015 r.

Lp.	Wyszczególnienie	w zł
1.	Przeciętne miesięczne wydatki na wynagrodzenia na 1 opiekuna	1 258
2.	Przeciętne miesięczne koszty związane z pobytem dziecka pod opieką dziennego opiekuna na 1 dziecko, z tego:	1 297
2.1.	ponoszone przez rodziców	276
2.2.	ponoszone przez gminę	1 021

Źródło: Analiza własna (szacunek) na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za I i II półrocze 2015 r.

5.1. Wydatki budżetu państwa i samorządu gminnego

W 2015 r. wzrosły wydatki na funkcjonowanie systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W 2014 r. wydatkowano łącznie **652,7 mln zł**, podczas gdy w 2015 r. już **802,5 mln zł**⁸ (tj. o 23% więcej niż w 2014 r.), z tego **776,8 mln zł** na żłobki, **13,4 mln zł** na kluby dziecięce oraz **12,3 mln zł** na dziennych opiekunów. Ze środków budżetu państwa przeznaczono 151 mln zł w ramach Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad

⁶ Nie obejmuje dziennych opiekunów wpisanych do wykazu dziennych opiekunów zatrudnionych przez inne podmioty niż gmina i nieotrzymujących dotacji z budżetu gminy lub państwa.

⁷ Nie obejmuje dziennych opiekunów wpisanych do wykazu dziennych opiekunów zatrudnionych przez inne podmioty niż gmina i nieotrzymujących dotacji z budżetu gminy lub państwa.

⁸ Obejmują również wydatki inwestycyjne; wydatki bieżące wyniosły łącznie 682,0 mln zł, z tego 659,8 mln zł na żłobki, 12,2 mln zł na kluby dziecięce i 10,0 mln zł na dziennych opiekunów.

dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH”, co stanowiło ok. 19% wszystkich wydatków. Należy również mieć na względzie, że z budżetu państwa finansowane są składki za nianie z tytułu ubezpieczenia społecznego i z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego (pkt. 4 sprawozdania).

5.2. Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH”

Program „MALUCH”, którego podstawę prawną stanowi art. 62 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, jest realizowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przy współpracy wojewodów rokrocznie, poczynając od 2011 r. Program jest ogłaszany na stronach internetowych resortu. Celem Programu jest realizacja polityki rodzinnej rządu odnoszącej się do wspierania rodziny w działaniach opiekuńczych nad małymi dziećmi przez:

- stworzenie warunków dla rozwoju zróżnicowanych instytucji opiekuńczo-edukacyjnych dla dzieci w wieku do lat 3,
- poprawę standardów funkcjonowania instytucji opieki nad małymi dziećmi,
- umożliwienie rodzicom i opiekunom dzieci podjęcia aktywności zawodowej,
- wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu instytucji opiekuńczo-edukacyjnych dla małych dzieci, zgodnie z potrzebami lokalnej społeczności,
- zapewnienie każdemu potrzebującemu małemu dziecku miejsca w instytucji opieki do czasu osiągnięcia poziomu rozwoju i umiejętności niezbędnych do edukacji przedszkolnej.

Na program „MALUCH” w 2015 r. przeznaczono w ustawie budżetowej kwotę 151 mln zł⁹, tj. o 50 mln zł więcej niż w roku 2014. Środki finansowe w ramach programu zostały rozdysponowane na 4 moduły, przy czym w ramach programu zadania z modułu 4 były realizowane po raz pierwszy:

- moduł 1 (dla gmin) – utworzenie w 2015 r. nowych miejsc w instytucjach opieki oraz zapewnienie ich funkcjonowania,
- moduł 2 (dla gmin) – zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki tworzonych przez gminy do dnia 31 grudnia 2014 r. z udziałem programu „MALUCH”,
- moduł 3 (dla podmiotów niegminnych) - zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki,

⁹ Wykorzystano ok. 137,2 mln zł (wykonanie na podstawie danych Ministerstwa Finansów o wydatkach budżetu państwa w dziale 853).

- moduł 4 „MALUCH na uczelni” (dla uczelni oraz podmiotów prowadzących i tworzących instytucje opieki nad dziećmi studentów, doktorantów oraz osób zatrudnionych przez uczelnię lub wykonujących zadania na rzecz uczelni na podstawie umów cywilnoprawnych) – utworzenie w 2015 r. nowych miejsc w instytucjach opieki oraz zapewnienie funkcjonowania nowych i już istniejących miejsc opieki.

Minister właściwy do spraw rodziny przeznaczył:

- na moduł 1 – kwotę 60 mln zł, którą zwiększył do 61,6 mln zł ze środków finansowych niewykorzystanych w module 4,
- na moduł 2 – kwotę 30 mln zł (z możliwością jej zwiększenia w przypadku niewykorzystania środków w innych modułach),
- na moduł 3 – kwotę 50 mln, którą zwiększył do 50,14 mln zł ze środków finansowych niewykorzystanych w module 4,
- na moduł 4 – kwotę 11 mln zł, z której do dofinansowania zakwalifikowano oferty w łącznej kwocie 9,26 mln zł.

Do dofinansowania w module 1 Programu zakwalifikowano oferty pochodzące z 75 gmin. Ze środków przekazanych w ramach modułu 1 programu „MALUCH – edycja 2015” gminy zadeklarowały powstanie 2 577 nowych miejsc opieki.

Tabela 7. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 1 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach

Lp.	Województwo	Liczba nowych miejsc opieki dofinansowanych z Programu			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	222	39	0	261
2	kujawsko-pomorskie	112	0	0	112
3	lubelskie	32	0	0	32
4	lubuskie	19	0	0	19
5	łódzkie	180	0	0	180
6	małopolskie	143	0	5	148
7	mazowieckie	335	14	85	434
8	opolskie	100	0	2	102
9	podkarpackie	165	0	0	165
10	podlaskie	21	0	10	31
11	pomorskie	373	0	0	373
12	śląskie	226	0	0	226
13	świętokrzyskie	159	0	0	159
14	warmińsko-mazurskie	80	0	20	100
15	wielkopolskie	142	0	13	155
16	zachodniopomorskie	80	0	0	80
	POLSKA	2 389	53	135	2 577

Absorpcja przyznanych w ramach dotacji środków (udział wykorzystanej dotacji w stosunku do dotacji przyznanej na podstawie decyzji Ministra Finansów) wyniosła 104,72%. Wyższe wykorzystanie dotacji wynikało z faktu powstania oszczędności w innych modułach, w trakcie realizacji Programu „MALUCH” i przekazania środków dla podmiotów, które znalazły się na liście rezerwowej.

Moduł 2 programu był adresowany dla gmin na zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 tworzonych przez gminy do dnia 31 grudnia 2014 r. z udziałem Programu „MALUCH”. Minister właściwy do spraw rodziny przeznaczył na moduł 2 kwotę 30 mln zł z możliwością zwiększenia w przypadku niewykorzystania środków w modułach 1-3. Do dofinansowania zakwalifikowano oferty pochodzące ze 148 gmin.

Ze środków przekazanych w ramach modułu 2 programu „MALUCH – edycja 2015” dofinansowano łącznie 7 722 miejsc opieki nad małymi dziećmi.

Tabela 8. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 2 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach

Lp.	Województwo	Liczba miejsc opieki dofinansowanych z Programu			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	702	0	0	702
2	kujawsko-pomorskie	434	20	0	454
3	lubelskie	406	0	0	406
4	lubuskie	64	72	0	136
5	łódzkie	209	20	8	237
6	małopolskie	538	56	36	630
7	mazowieckie	889	42	0	931
8	opolskie	250	0	0	250
9	podkarpackie	725	0	0	725
10	podlaskie	276	0	0	276
11	pomorskie	429	48	0	477
12	śląskie	775	128	0	903
13	świętokrzyskie	338	68	0	406
14	warmińsko-mazurskie	206	0	20	226
15	wielkopolskie	539	0	5	544
16	zachodniopomorskie	419	0	0	419
	POLSKA	7 199	454	69	7 722

Absorpcja przyznanych w ramach dotacji środków (udział wykorzystanej dotacji w stosunku do dotacji przyznanej na podstawie decyzji Ministra Finansów) wyniosła 99,22%. W module 2 Programu niepełne wykorzystanie dotacji wynikało głównie z niższych niż planowano kosztów realizacji zadań.

Moduł 3 programu był adresowany do niegminnych instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, prowadzonych przez osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 działających na podstawie ustawy. Na moduł 3 Minister właściwy do spraw rodziny przeznaczył kwotę 50 mln zł z możliwością jej zwiększenia w przypadku niewykorzystania środków w module 1, 2 i 4. W module 3 Programu do dofinansowania zakwalifikowano 1 130 instytucji, dotyczących 20 570 miejsc opieki nad małymi dziećmi.

Faktyczna realizacja tych deklaracji wyniosła jednak 13 488 miejsc w żłobkach, w klubach dziecięcych 3 011 miejsc i u dziennych opiekunów 401 miejsc. Przyczyną rozbieżności między deklaracją oferentów, a wykonaniem były przede wszystkim rezygnacje

niektórych podmiotów spowodowane koniecznością zapewnienia trwałości funkcjonowania miejsc opieki po okresie realizacji projektu. Moduł 3 programu był skierowany do podmiotów niegminnych. W porównaniu do poprzedniej edycji programu, coraz większym zainteresowaniem cieszyły się instytucje dziennego opiekuna oraz kluby dziecięce jako alternatywne formy sprawowania opieki w stosunku do żłobków.

Absorpcja przyznanych w ramach dotacji środków (udział wykorzystanej dotacji w stosunku do dotacji przyznanej na podstawie decyzji Ministra Finansów) wyniosła 71,23%.

Tabela 9. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 3 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach

Lp.	Województwo	Liczba miejsc opieki dofinansowanych z Programu				Liczba nowych miejsc opieki dofinansowanych z Programu			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	724	89	10	823	174	27	10	211
2	kujawsko-pomorskie	332	63	2	397	31	37	5	73
3	lubelskie	1 541	870	0	2 411	29	0	0	29
4	lubuskie	297	40	18	355	28	40	9	77
5	łódzkie	281	135	15	431	109	70	5	184
6	małopolskie	1 871	397	48	2 316	320	25	35	380
7	mazowieckie	2 203	304	140	2 647	516	58	60	634
8	opolskie	513	60	0	573	40	10	0	50
9	podkarpackie	517	93	0	610	0	0	0	0
10	podlaskie	293	153	0	446	24	30	0	54
11	pomorskie	1 122	330	65	1 517	148	125	35	308
12	śląskie	1 211	237	46	1 493	273	24	0	297
13	świętokrzyskie	203	0	0	203	22	0	0	22
14	warmińsko-mazurskie	188	52	17	257	78	0	17	95
15	wielkopolskie	1 495	136	40	1 670	68	0	7	75
16	zachodniopomorskie	698	52	0	750	121	15	0	136
	POLSKA	13 488	3 011	401	16 900	1 981	461	183	2 625

Moduł 4 programu „MALUCH na uczelni” był adresowany do uczelni oraz podmiotów prowadzących i tworzących instytucje opieki nad dziećmi studentów, doktorantów oraz osób zatrudnionych przez uczelnię lub wykonujących zadania na rzecz uczelni na podstawie umów cywilno-prawnych, na utworzenie w 2015 r. nowych miejsc w instytucjach opieki oraz zapewnienie funkcjonowania nowych i już istniejących miejsc opieki, przy czym dofinansowaniu mogło podlegać utworzenie miejsc opieki i ich

funkcjonowanie, jak też samo funkcjonowanie miejsc opieki (nowych i już istniejących). Na moduł ten przeznaczono 11 mln zł z możliwością zwiększenia w przypadku niewykorzystania środków w modułach 1-3.

W module 4 Programu do dofinansowania zakwalifikowano 41 uczelni, przy czym należy zaznaczyć, że przy kilku uczelniach miało powstać i funkcjonować jednocześnie żłobek i klub dziecięcy lub dzienny opiekun.

Ze środków przekazanych w ramach modułu 4 programu „MALUCH – edycja 2015” dofinansowano łącznie ponad 1 344 miejsc opieki nad małymi dziećmi oraz powstało 1 185 nowych miejsc. Absorpcja przyznanych w ramach dotacji środków (udział wykorzystanej dotacji w stosunku do dotacji przyznanej na podstawie decyzji Ministra Finansów) wyniosła 72,24%.

Tabela 10. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 4 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach

Lp.	Województwo	Liczba miejsc opieki dofinansowanych z Programu				Liczba nowych miejsc opieki dofinansowanych z Programu			
		żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM	żłobek	klub dziecięcy	dzienny opiekun	RAZEM
1	dolnośląskie	67	22	5	94	67	0	5	72
2	kujawsko-pomorskie	35	0	20	55	37	0	20	57
3	lubelskie	156	0	0	156	152	0	0	152
4	lubuskie	18	0	0	18	18	0	0	18
5	łódzkie	0	0	0	0	0	0	0	0
6	małopolskie	573	60	0	633	174	15	0	189
7	mazowieckie	62	0	30	92	47	0	30	77
8	opolskie	0	0	0	0	0	0	0	0
9	podkarpackie	66	0	0	66	66	0	0	66
10	podlaskie	24	17	0	41	45	15	0	60
11	pomorskie	0	0	55	55	0	0	55	55
12	śląskie	0	0	10	10	59	45	10	114
13	świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0
14	warmińsko-mazurskie	0	0	0	0	0	0	0	0
15	wielkopolskie	100	0	24	124	205	0	120	325
16	zachodniopomorskie	0	0	0	0	0	0	0	0
	POLSKA	1 101	99	144	1 344	870	75	240	1 185

Realizacja programu „MALUCH” od 2011 r., tj. od początku jego funkcjonowania, w znaczącym stopniu wpłynęła na zaspokojenie potrzeb na miejsca opieki dla dzieci w wieku

do lat 3. Oprócz bezpośredniego wzrostu liczby miejsc opieki powstających z udziałem programu jego efektem jest utrzymanie istniejących miejsc dzięki dofinansowaniu kosztów ich funkcjonowania oraz zmniejszenie opłat ponoszonych przez rodziców (w szczególności w odniesieniu do projektów w ramach modułu 3 i 4).

Tabela 11. Program MALUCH w 2015 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Razem	żłobki	kluby dziecięce	dzienny opiekun
1.	Liczba gmin, w których przyznano dotację na tworzenie i zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki z Programu MALUCH w 2015 r., z tego:	x	x	x	x
1.1.	MALUCH 2015 (moduł 1)	79 ¹⁾	69	3	8
1.2.	MALUCH 2015 (moduł 2)	136 ¹⁾	132	15	6
1.3.	MALUCH 2015 (moduł 3)	302 ¹⁾	215	88	24
1.4.	MALUCH 2015 (moduł 4)	38 ¹⁾	20	5	14
2.	Liczba zadań zatwierdzonych do dofinansowania, z tego:	1 230	892	162	176
2.1.	MALUCH 2015 (moduł 1)	108	78	3	27
2.2.	MALUCH 2015 (moduł 2)	241	214	17	10
2.3.	MALUCH 2015 (moduł 3)	800	572	136	92
2.4.	MALUCH 2015 (moduł 4)	81	28	6	47
3.	Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji zadania, z tego:	28 543	24 177	3 617	749
3.1.	MALUCH 2015 (moduł 1)	2 577	2 389	53	135
3.2.	MALUCH 2015 (moduł 2)	7 722	7 199	454	69
3.3.	MALUCH 2015 (moduł 3)	16 900	13 488	3 011	401
3.4.	MALUCH 2015 (moduł 4)	1 344	1 101	99	144
4.	Liczba nowych miejsc utworzonych w latach 2011 - 2015 z programu MALUCH	20 117	17 499	1 806	812
5.	Liczba miejsc w żłobkach w 2010 r. ²⁾	32 514	x	x	x
6.	Liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 pod koniec 2015r. ³⁾	83 960	75 756	7 389	815
7.	Wpływ programu MALUCH na przyrost miejsc opieki nad małymi dziećmi [w.4 / (w.6 - w.5) x 100 %]	39,1%	x	x	x

¹⁾ Wartości w zakresie liczby gmin nie sumują się, ujęto ogółem gminy, w których co najmniej jedna instytucja została zakwalifikowana do dofinansowania w ramach konkursu "MALUCH 2015".

²⁾ Dane GUS.

³⁾ Na podstawie danych ze *Sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.*

Ogólny przyrost liczby miejsc opieki nad małymi dziećmi w latach 2011–2015 wynosi ok. 51,5 tys. Nieco ponad 39% (20 117 miejsc) powstało i funkcjonuje dzięki środkom z programu „MALUCH”, a ich liczba systematycznie rośnie z roku na rok. Głównym beneficjentem w ramach programu są instytucje żłobkowe – powstaje w nich najwięcej nowych miejsc opieki.

W 2015 r. najwięcej miejsc w ramach programu „MALUCH” zostało dofinansowanych w województwach: mazowieckim (4 104 miejsc opieki) oraz w małopolskim (3 727 miejsc opieki).

Tabela 12. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji Programu „MALUCH” w 2015 r. w poszczególnych województwach (wszystkie moduły)

Lp.	Województwo	Liczba miejsc opieki	Odsetek miejsc opieki
1	dolnośląskie	1 880	6,59%
2	kujawsko-pomorskie	1 018	3,57%
3	lubelskie	3 005	10,53%
4	lubuskie	528	1,85%
5	łódzkie	848	2,97%
6	małopolskie	3 727	13,06%
7	mazowieckie	4 104	14,38%
8	opolskie	925	3,24%
9	podkarpackie	1 566	5,48%
10	podlaskie	794	2,78%
11	pomorskie	2 422	8,48%
12	śląskie	2 632	9,22%
13	świętokrzyskie	768	2,69%
14	warmińsko-mazurskie	583	2,04%
15	wielkopolskie	2 494	8,74%
16	zachodniopomorskie	1 249	4,38%
	POLSKA	28 543	100,00%

5.3. Środki UE z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki i Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój

Działania realizowane w ramach PO KL w 2015 r.

W 2015 r. nie zostały podjęte żadne dodatkowe działania dotyczące projektów, realizowanych w Działaniu 1.5 „Wspieranie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, których okresy realizacji zakończyły

się w 2015 r. W wyniku realizacji ww. projektów zostało utworzonych 300 żłobków, 31 klubów dziecięcych oraz 49 instytucji dziennego opiekuna. Dodatkowo, 8 549 osób powróciło na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i/lub wychowywaniem dzieci.

Działania realizowane w ramach PO WER w 2015 r.

W ramach Działania 2.1 „Równość szans mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym w dostępie do zatrudnienia, rozwoju kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego” realizowanego w ramach Osi Priorytetowej II „Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji” Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w 2015 r. ogłoszono konkurs nr POWR.02.01.00-IP.03-00-001/16 dotyczący szkoleń w zakresie form opieki nad dziećmi do lat 3 skierowanych do przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w gminach powyżej 5 tys. mieszkańców (w szczególności do przedstawicieli władz samorządu gminnego i pracowników jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za rozwój form opieki nad dziećmi do lat 3).

Wnioskodawcy to: instytucje szkoleniowe, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, partnerzy społeczni, zgodnie z definicją przyjętą w PO WER, instytucje publiczne, ogólnopolskie stowarzyszenia i związki jednostek samorządu terytorialnego, federacje lub związki organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej, jednostki naukowe, w tym instytuty badawcze.

Do dofinansowania zostaną wyłonione 4 projekty po jednym w makroregionie: centralnym, wschodnim, południowym i północno-zachodnim.

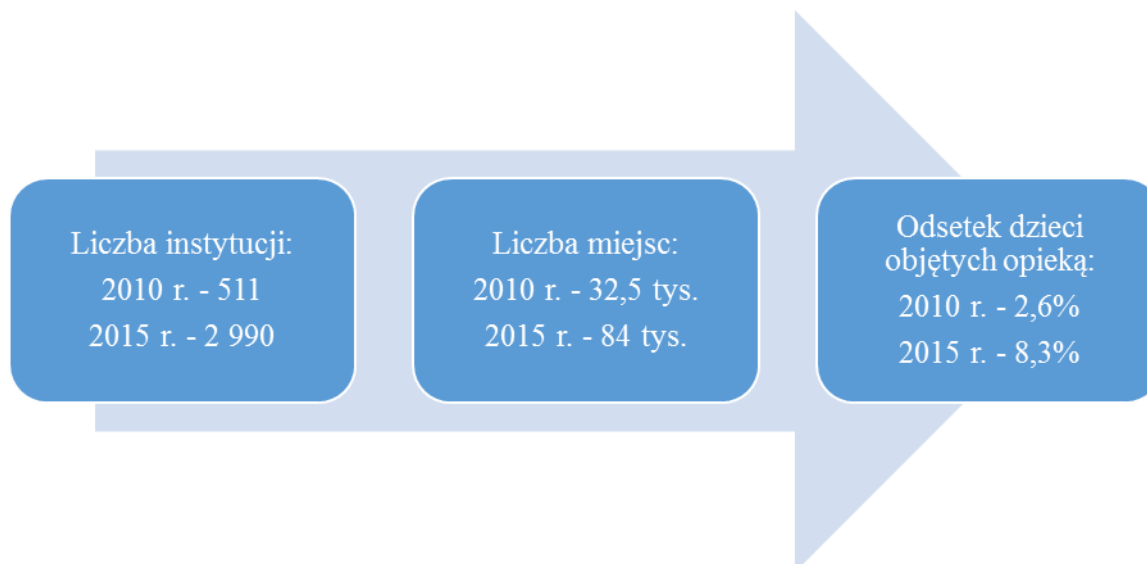
Uczestnicy projektu to: przedstawiciele organów uchwałodawczych i wykonawczych jednostek samorządu gminnego, pracownicy jednostek samorządu gminnego odpowiedzialni za organizację i finansowanie infrastruktury instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Uczestnicy pochodzą z gmin od 5 tysięcy i więcej ludności (według danych GUS), wskazanych przez IOK w załączniku do regulaminu konkursu, na terenie których nie funkcjonuje żadna instytucja opieki (żłobek, klub dziecięcych, dzienny opiekun) i nie zgłaszają one zapotrzebowania na miejsca opieki. Konkurs został ogłoszony 23 grudnia 2015 r. z terminem składania wniosków o dofinansowanie począwszy od 25 stycznia do 5 lutego 2016 r. Alokacja na ten cel wyniosła 8,38 mln zł. Jako wskaźnik rezultatu przyjęto liczbę przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, którzy podnieśli lub nabyli kompetencje w zakresie rozwiązań związanych z organizacją i finansowaniem opieki nad dziećmi do lat 3 (wartość docelowa to

2 958 osoby). Natomiast jako wskaźnik produktu przyjęto liczbę przedstawicieli podmiotów tworzących i prowadzących instytucje opieki nad dziećmi do lat 3 objętych wsparciem szkoleniowym i zakresie form opieki nad dziećmi do lat 3 (wartość docelowa to 3 287 osoby).

5.4. Wnioski wynikające z realizacji ustawy i rekomendacje

1. Od wejścia w życie ustawy, tj. od dnia 4 kwietnia 2011 r., obserwuje się dynamiczny wzrost liczby instytucji opieki nad małymi dziećmi oraz liczby miejsc w tych instytucjach. O ile w 2010 r. funkcjonowało 511 żłobków i oddziałów żłobkowych, o tyle w 2015 r. było już 2 990 instytucji wpisanych do rejestru żłobków i klubów dziecięcych oraz wykazu dziennych opiekunów (co w stosunku do 2010 r. stanowi wzrost aż o ok. 485%). W tym okresie o 158% wzrosła liczba rejestrowanych miejsc opieki (z ok. 32,5 tys. w 2010 r. do ok. 84 tys. miejsc w 2015 r.). Systematycznie wzrasta również odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką (w 2010 r. – ok. 2,6%, a w 2015 r. już ok. 8,3%).

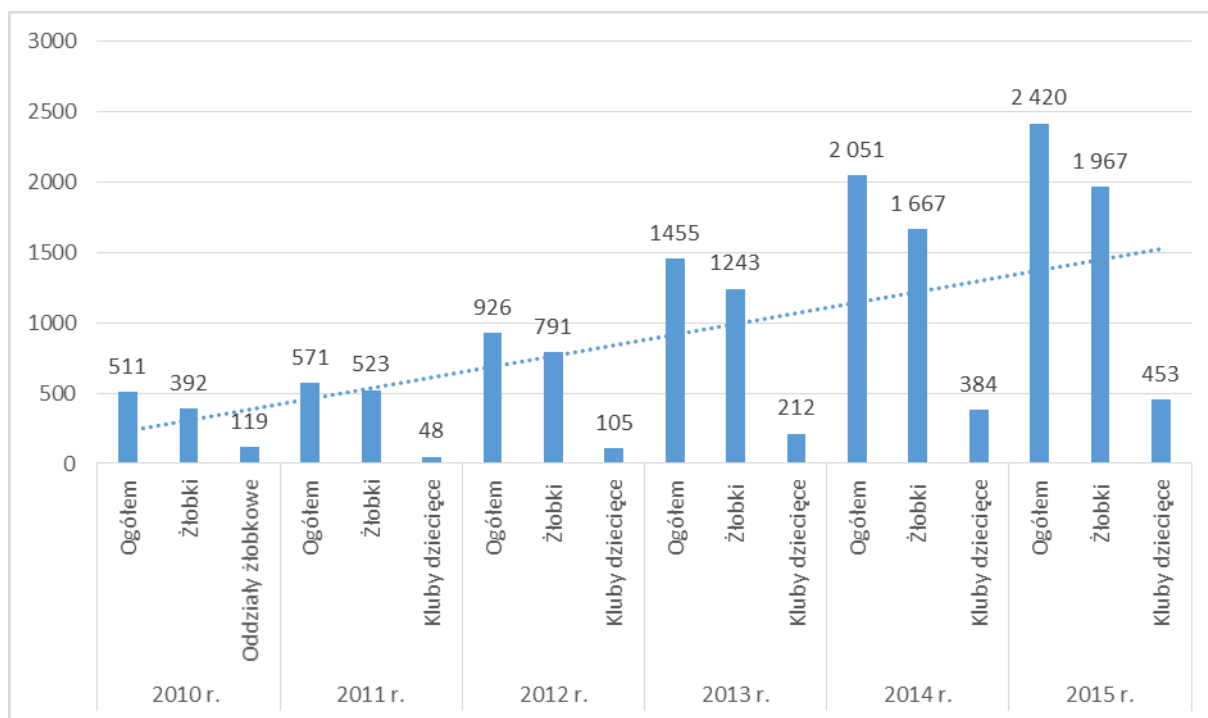
Wykres 7. Najważniejsze zmiany w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010-2015

2. W 2015 r., tak jak w latach ubiegłych, przeważającą część instytucji stanowiły żłobki, które dysponowały największą liczbą miejsc i na które gminy zgłaszały największe zapotrzebowanie (ok. 28,2 tys. miejsc). Zatem, pomimo tego, że ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 umożliwia sprawowanie opieki nad najmłodszymi dziećmi w różnych formach, to sektor ten jest zdominowany przez jedną z nich – żłobki. Pokazuje to, że należy podjąć działania sprzyjające większemu zróżnicowaniu form

opieki nad dziećmi. Jednocześnie należy zauważyć, że liczba żłobków wzrosła w takim samym stopniu co klubów dziecięcych - po 18%. W przypadku żłobków, w największym stopniu wzrosła liczba instytucji utworzonych przez osobę fizyczną (o ok. 24%; z 862 do 1 070), a w dalszej kolejności utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej (o ok. 14%; z 320 do 366) oraz przez gminy (o ok. 9%; z 485 do 531). W przypadku klubów dziecięcych, w największym stopniu wzrosła liczba instytucji utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej (o 50%; z 48 na 72), a w dalszej kolejności utworzonych przez gminy (o 25%; z 20 na 25) oraz przez osoby fizyczne (o ok. 13%; z 316 na 356). Pokazuje to, że dynamika wzrostu w stosunku do potrzeb nie jest wystarczająca. Ponadto, gminy dla których tworzenie i prowadzenie instytucji opieki jest zadaniem własnym (aczkolwiek o charakterze fakultatywnym), wykazują niższy poziom aktywności w zaspokajaniu potrzeb lokalnej społeczności, w porównaniu z podmiotami sektora niepublicznego.

Wykres 8. Liczba instytucji opieki nad małymi dziećmi wg typów w latach 2010-2015

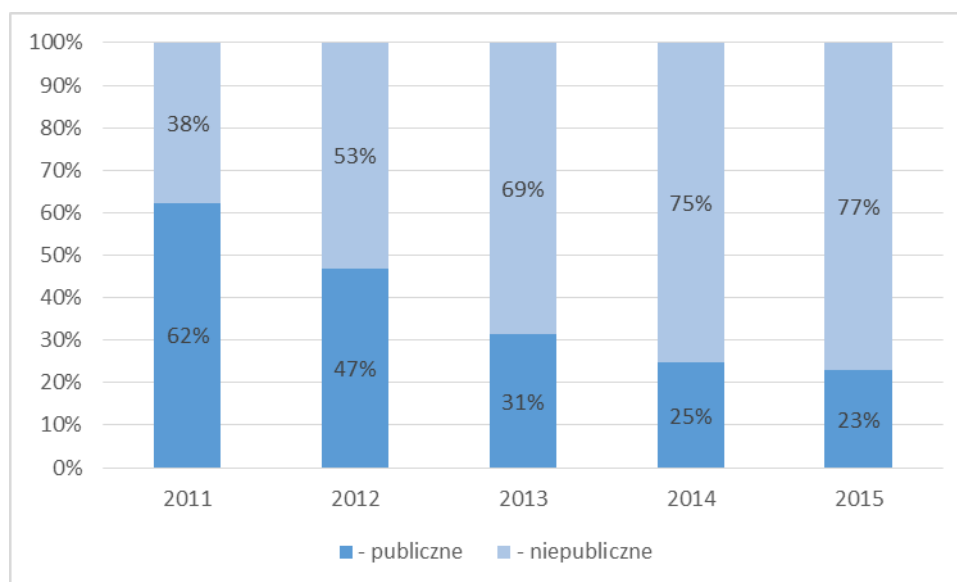

- Jednakże to liczba dziennych opiekunów wzrosła w większym stopniu – w stosunku do 2014 r. o 29%. Jednocześnie należy zauważyć, że nadal w niektórych w województwach – w podkarpackim i świętokrzyskim - nie zatrudniano ani jednego dziennego opiekuna (choć biorąc pod uwagę 2014 r. liczba tych województw zmalała

z 5 do 2). Sugeruje to – pomimo obserwowanego wzrostu – istnienie barier w tworzeniu tej formy opieki.

4. W 2015 r. utrzymane zostały tendencje z lat ubiegłych w zakresie struktury własnościowej podmiotów opiekujących się małymi dziećmi (żłobków i klubów dziecięcych). Nadal pogłębiał się spadek liczby podmiotów publicznych (gminnych) – udział takich żłobków i klubów dziecięcych spadł z 62% w 2011 r. do 23% w 2015 r. Wzrósł natomiast udział instytucji utworzonych przez inne podmioty niż gmina z 38% w 2011 r. do 77% w 2015 r. (wykres 9)¹⁰.

Wykres 9. Udział żłobków i klubów dziecięcych wg sektora w stosunku do łącznej liczby żłobków i klubów dziecięcych w latach 2011-2015

Opisana tendencja dotyczy w szczególności żłobków. Udział żłobków gminnych spadł na przestrzeni lat 2011–2015 o 40 punktów procentowych (z 67% do 27%), a niepublicznych wzrósł o 40 punktów procentowych (z ok. 33% do 73%). Przy czym, najdynamiczniejszy wzrost dotyczy żłobków tworzonych przez osoby fizyczne – ich udział zwiększył się z ok. 28% do ok. 54%. Natomiast kluby dziecięce, już od 2011 r. były tworzone głównie przez podmioty inne niż gmina i struktura ta jest zachowana¹¹ – na koniec 2015 r. stanowiły one ok. 94% wszystkich klubów (w latach 2011–2014

¹⁰ W pewnym stopniu może być to efekt stopniowego wzrostu wpisywanych do rejestru żłobków i klubów dziecięcych niepublicznych instytucji utworzonych przed 2011 r., dla których termin zgłoszenia do rejestru upływał w kwietniu 2014 r.

¹¹ Klub dziecięcy jest formą opieki wprowadzoną ustawą.

ich udział wahał się od ok. 90% do ok. 95%). Przy czym są to głównie kluby tworzone przez osoby fizyczne – stanowiły one na koniec 2015 r. 79% wszystkich klubów (w latach 2011–2014 ich udział wahał się od 79% do 85%). Wyrażna jest zatem pogłębiająca się dysproporcja pomiędzy sektorem publicznym i niepublicznym. Zwiększa się również dysproporcja w ramach sektora niepublicznego, w szczególności w odniesieniu do żłobków (wzrasta głównie udział żłobków tworzonych przez osoby fizyczne). W przypadku klubów dziecięcych istniała ona od 2011 r. Zatem, pomimo tego, że ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 pozwala na tworzenie instytucji opieki różnym podmiotom, to w praktyce dominuje sektor niepubliczny, a w jego ramach osoby fizyczne. Potrzebne są więc działania, które pobudziłyby do większej aktywności nie tylko gminy, ale również osoby prawne i podmioty nieposiadające osobowości prawnej (tabela 13).

Tabela 13. Żłobki i kluby dziecięce wg podmiotu tworzącego w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
	liczba					%				
Żłobki, utworzone przez:	523	791	1 243	1 667	1 967	100%	100%	100%	100%	100%
gminy	352	409	443	485	531	67%	52%	36%	29%	27%
osoby fizyczne	145	317	600	862	1 070	28%	40%	48%	52%	54%
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	26	65	200	320	366	5%	8%	16%	19%	19%
Kluby dziecięce, utworzone przez:	48	105	212	384	453	100%	100%	100%	100%	100%
gminy	4	11	13	20	25	8%	10%	6%	5%	6%
osoby fizyczne	41	83	171	316	356	85%	79%	81%	82%	79%
osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	3	11	28	48	72	6%	10%	13%	13%	16%

Źródło: Analiza własna na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za lata 2011-2015 r.

5. W 2015 r. charakterystyka województw – pod względem podstawowych informacji dotyczących odsetka gmin z instytucjami, liczby instytucji i miejsc, zapotrzebowania na miejsca oraz odsetka dzieci objętego opieką – pomimo pewnych wahań, pozostała zbliżona do tej z lat ubiegłych (2012–2014). Od 2012 r. największy odsetek gmin

z instytucjami opieki znajduje się na terenie województw: opolskiego, pomorskiego i śląskiego¹², a najmniejszy na terenie województw: lubelskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego¹³. Również analiza liczby instytucji pokazuje, że pomimo ich systematycznego wzrostu, to te same województwa dysponują największą i najmniejszą liczbą instytucji opieki i są to odpowiednio województwa: dolnośląskie, mazowieckie i wielkopolskie¹⁴ oraz lubelskie, podlaskie, świętokrzyskie¹⁵. Dotyczy to również liczby miejsc w instytucjach opieki – największą ich liczbą dysponowały województwa: dolnośląskie, mazowieckie i śląskie, a najmniejszą województwa: podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Również struktura zgłaszanego zapotrzebowania jest stabilna, gdyż największe zapotrzebowanie na miejsca opieki zgłaszają województwa: mazowieckie, pomorskie i śląskie¹⁶, a najmniejsze województwa: lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie¹⁷. Najwięcej dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką jest w województwach: dolnośląskim, mazowieckim i opolskim¹⁸, a najmniej w województwach: lubelskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Zatem, pomimo pewnych wahań, pozycja poszczególnych województw na przestrzeni lat 2012–2015 w zakresie podstawowych danych dotyczących systemu opieki nad najmłodszymi dziećmi, w odniesieniu do innych województw, pozostała stosunkowo stabilna. Województwa, które charakteryzowały się najwyższymi i najniższymi wartościami w ramach poszczególnych wskaźników, utrzymały swoją pozycję. Być może, częściowo problem ten rozwiążą szkolenia prowadzone i planowane na kolejne lata w ramach PO WER w ramach działania 2.1 (pkt. 5.3. sprawozdania).

6. W omawianym okresie wzrosła liczba dotowanych instytucji – tak żłobków, jak i klubów dziecięcych. W 2014 r. dotowane były 995 żłobki i 119 klubów dziecięcych (łącznie 1 114 instytucji), a w 2015 r. – odpowiednio 1 273 i 161 (1 434 instytucje), co oznacza wzrost dotowanych instytucji o ok. 29%. Udział dotowanych żłobków i klubów dziecięcych wzrósł z 54% w 2014 r. do 59% w 2015 r.
7. Wzrosło również zapotrzebowanie na nowe miejsca opieki – z 24,8 tys. miejsc na koniec 2014 r. do ok. 29,1 tys. miejsc na koniec 2015 r. Oznacza to, że pomimo stałego

¹² W 2012 r. na terenie województw: dolnośląskiego, opolskiego, pomorskiego i śląskiego.

¹³ W 2012 r. i 2015 r. również na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W 2015 r. na terenie województw: kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, łódzkiego, podlaskiego.

¹⁴ W 2014 r. były to województwa mazowieckie, pomorskie i wielkopolskie.

¹⁵ W 2014 r. były to województwa podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie.

¹⁶ W 2012 r. były to województwa dolnośląskie, małopolskie, mazowieckie.

¹⁷ W 2012 r. były to województwa lubuskie, podkarpackie i świętokrzyskie.

¹⁸ W 2012 r. były to województwa dolnośląskie, łódzkie, opolskie, zachodniopomorskie.

wzrostu, tak samej liczby instytucji, jak i miejsc w tych instytucjach, gminy nadal zgłaszają potrzeby w tym obszarze. Gdyby zapotrzebowanie to zostało zrealizowane, na koniec 2015 r. opieką objętych byłoby 10,2% dzieci (zamiast 7,6%)¹⁹.

8. W omawianym okresie wzrosły wydatki na instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (łącznie środki własne gmin, jak i środki z budżetu państwa) – z 652,7 mln zł w 2014 r. do 802,5 mln zł w 2015 r.
9. Z danych statystycznych wynika, że gminy w dalszym ciągu w niewielkim stopniu korzystają z możliwości zlecenia organizacji opieki w formie żłobka, klubu dziecięcego lub dziennych opiekunów innym podmiotom (na podstawie art. 61 ustawy). Tylko 2% gminnych żłobków (12 z 531 żłobków) i 16% gminnych klubów dziecięcych (4 z 25 klubów) prowadziły inne podmioty. Może to wskazywać na potencjalną nieefektywność takiego rozwiązania, ale także na nieznamość praktycznej realizacji ww. przepisów, co wskazywałoby na potrzebę poszerzenia wiedzy w tym zakresie pracowników jednostek organizacyjnych i przedstawicieli władz samorządu gminnego odpowiedzialnych za kształt systemu opieki nad dziećmi na poziomie lokalnym.

Biorąc pod uwagę powyższe wnioski, potrzebne są zmiany prowadzące do większego zróżnicowania sektora ze względu na formę opieki oraz strukturę własności (publiczne/prywatne; gminy/osoby fizyczne/osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej) oraz zwiększenie dynamiki wzrostu instytucji i miejsc opieki. Niezbędne do realizacji tego celu są nie tylko środki finansowe, ale również wprowadzenie rozwiązań ułatwiających różnym podmiotom (w tym gminom) zakładanie i rozwijanie instytucji opieki, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości i bezpieczeństwa tych usług skierowanych do najmłodszych dzieci. Podjęte działania powinny przyczynić się do realizacji niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca opieki oraz systematycznego zwiększania odsetka dzieci objętych opieką. Docelowo przyczyni się to do umożliwienia rodzicom dokonywania realnego wyboru między opieką domową a instytucjonalną, w tym jej formą (różniącą się m.in. wiekiem przyjmowanego dziecka i czasem sprawowanej opieki) oraz sektorem.

¹⁹ Bez dzieci pod opieką nian.

Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1. Liczba instytucji oraz liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010–2015	16
Tabela 2. Liczba dzieci na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna	16
Tabela 3. Informacja na temat funkcjonowania żłobków wg stanu na koniec 2015 r.....	21
Tabela 4. Informacja na temat funkcjonowania klubów dziecięcych wg stanu na koniec 2015 r.....	24
Tabela 5. Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dzieci w instytucjach ponoszone przez rodziców i gminy wg województw w 2015 r.....	27
Tabela 6. Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dzieci pod opieką dziennych opiekunów ponoszone przez rodziców i gminy w 2015 r.	28
Tabela 7. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 1 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach	31
Tabela 8. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 2 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach	32
Tabela 9. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 3 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach	33
Tabela 10. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji modułu 4 konkursu „MALUCH – edycja 2015” w poszczególnych województwach	34
Tabela 11. Program MALUCH w 2015 r.....	35
Tabela 12. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w wyniku realizacji Programu „MALUCH” w 2015 r. w poszczególnych województwach (wszystkie moduły)	36
Tabela 13. Żłobki i kluby dziecięce wg podmiotu tworzącego w latach 2011-2015	41

Spis wykresów

Wykres 1. Odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2014 r. i 2015 r.....	14
Wykres 2. Liczba instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na koniec 2015 r. oraz dynamika wzrostu w stosunku do 2014 r.....	15
Wykres 3. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów wg wieku w 2015 r.....	17
Wykres 4. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wg wieku w 2015 r.....	20
Wykres 5. Odsetek dzieci objętych opieką w klubach dziecięcych wg wieku w 2015 r.....	23
Wykres 6. Odsetek dzieci objętych opieką przez dziennych opiekunów wg wieku dzieci w 2015 r.....	25
Wykres 7. Najważniejsze zmiany w obszarze opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2010-2015	38
Wykres 8. Liczba instytucji opieki nad małymi dziećmi wg typów w latach 2010-2015	39
Wykres 9. Udział żłobków i klubów dziecięcych wg sektora w stosunku do łącznej liczby żłobków i klubów dziecięcych w latach 2011-2015	40